

אשיוחה בקיץ

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
יתרו

אשיחה בחקיק

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

פרשת
יתרו

תוכן הענינים

- ג..... הגם שהיא 'מוצנה שקלית' - יש לקימה מפני הצווי
- ד..... מכבוד אב ואם מוגיעים לכבוד הבורא
- ה..... כבוד אב ואם - לשם העמדת והזיק המסרת
- ו..... ספנת הגלות על אי שמירת כבוד אב ואם
- ו..... כבוד הורים - בקדי להשתלם בדרכי חנוך
- ז..... חקירה במהות המצוה, ונפקא מינה לי"ד גדונים.
- ט..... שכר 'כבוד הורים' מפלג עד למאד!
- ט..... זהירות ה'אמרי אמת' במצוה זו
- ט..... 'כבוד אב' ו'כבוד אם', כשתי מצוות
- י..... האור והשפע המשתלשל מנשוק היד
- יא..... למען 'כבוד הורים', ראוי לנתר אף על הנקודת חסידות!
- יב..... "ומה אעשה עם צווי של אבא?"
- יג..... דין 'מורא אב ואם'
- יג..... "במדה שאדם מודד בה מודדין לו"
- יד..... עד היכן מורא אב... ..
- יד..... חיוב אשה נשואה במצוות כבוד הוריה.
- טז..... 'כבוד אב ואם' בעניני שדוקים
- טז..... שדוך שלא על דעת אביו - הלכה ואין מורין כן
- טז..... התבטלות מפלאה קלפי רצון ההורים
- יה..... "הא לך סבין, עשה בי מה שתראה..."

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

אשיחה בחקיק

שִׁיחָה לְפָרֶשֶׁת יִתְרוֹ

חֲזוּק בְּמִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם

מאמר (ו') את "הענינים המפרסמים אצל כל אדם שהם רעים, כשפיכת דמים, כגנבה וגזלה ואונאה, ולהזיק לשלא הרע לו, ולגמול רע למטיב לו, ולבזות אב ואם וכיוצא - והן המצוות שאמרו עליהן חכמים זכרונם לברכה (יומא טז) שאלו לא נכתבו ראיות הן להכתב, ויקראו אותן קצת חכמינו 'מצוות השכליות'."

אולם כתב המדרש תלפיות (אות א' ערך אב ואם): "אמנם צריך האדם לקיים המצוה בעבור שהקב"ה צוה עליה, לא בעבור שהדעת מחיבו לזה, שאם מקיים מצד שכלו - אין לו שום שָׂכָר בָּלָל". ובזה באר לשון המדרש התמונה (ילקו"ש משלי תתקט): "שָׁמַע בְּנֵי מוֹפֵר אֲבִיהֶּ, מֵה שֶׁנִּפְקְדָתָּ בְּמוֹסֵר בְּכְבוֹד אָב וְאִם בְּסִינִי, וְאִם עֲשִׂיתָ בֵּן - נִמְצְאתָ עוֹשֶׂה כְּבוֹד אָב וְאִם". כלומר מה שאתה שומע לאביך, לא יהיה זה מסבת ששכלך מורה בן, אלא תעשה בן מפאת שנופקדת על כך בסיני, ואם זו מחשבתך - נמצאת מקיים מצוות כבוד אב ואם, אך אם תקיים מצד שכלך - אין במעשך קיום מצוה.

וכן כתב הרב 'ערוך השלחן' (יו"ד סימן רמ, ב-ג): "כבוד אב ואם היא מהמצוות השכליות, שהתפשטה בכל אמה ולשון, וגם הכופרים בתורה נזהרים בה, מפני השכל והטבע. אולם אנחנו עם בני ישראל נצטוינו על כל המצוות השכליות שלא לעשות אותן מפני השכל, אלא מפני צווי ה' בתורתו הקדושה".

ובזה באר מאמר הפסוק (דברים ז, יב): "והיה עקב תשמעו את המשפטים... ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד וכו' ואתה יברכה והרבה" שעקר השכר מגיע לישראל על 'שישמעו' את המשפטים, דהינו

בסיעתא דשמיא, נשתדל לדבר מעט ממצוה יקרה וחשובה שנאמרה בפרשתנו, הפלולה בדבר החמישי מתוך 'עשרת הדברות' שנתנו לישראל במעמד הר סיני הגדול והנורא, היא 'מצוות כבוד אב ואם'. כדבר שנאמר (שמות כ, יא): "כבוד את אביך ואת אמך למען יארכו ימך על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך". מצוה זו - היא מצוה יקרה עד מאד, ורבותינו הפליגו בשבחה, במעלתה ובגדריה.

מצוות 'כבוד הורים' מרכבת מחמשה צוויים; שתי מצוות עשה, שני אסורים, וארוך אָחָד:

- א. מצוות עשה של כבוד אב ואם, כנאמר "כבוד את אביך ואת אמך" (שמות שם).
- ב. מצוות עשה של מורא אב ואם, כנאמר "איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא יט, ג).
- ג. אסור הכאת אביו ואמו, כנאמר "ומכה אביו ואמו מות יומת" (שמות כא, טו).
- ד. אסור קללת אביו ואמו, כנאמר: "ומקלל אביו ואמו מות יומת" (שם כא, יז).
- ה. עוד נאמר בקללות שבהר עיבל: "ארור מקלה אביו ואמו" (דברים כז, טז).

הגם שהיא 'מצוה שכלית' - יש לקימה מפני הצווי

באופן כללי, מצוות 'כבוד אב ואם' היא מן המצוות השכליות, אשר מוכן טעמה גם בשכל אנושי, כל אדם אפילו גוי מבין שאין לו לגמול רעה להוריו שגדלוהו והטיבו עמו מנעוריו, אלא אדרבה יש לו לכבדם ולהפיר להם טובה. וכפי שמנה הרמב"ם (שמונה פרקים

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

שְׁחַנְנוּ הָאֵל - יְהִי כְּסוּס כְּפָרָד אֵין הֵבִין, וַיַּעֲרֹךְ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כְּמָה וְכָמָה רָאוּי לוֹ לְהִזְהֵר בְּעִבּוּדְתּוֹ בְּרוּךְ הוּא”.

אם נשים לב, 'עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת' מְחַלְקוֹת לְשָׁנֵי סוּגֵי מִצְוֹת. חֲמֵשׁ הָאֲחֵרוֹנוֹת, הַחֲרוּטוֹת עַל הַלּוּחַ הַשֵּׁנִי, הֵן מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ: לֹא תִרְצַח, לֹא תִנְאַף, לֹא תִגְנֹב, לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֶךָ עַד שִׁקָּר, לֹא תַחַמֵּד בֵּית רֵעֶךָ וְכוּ', וְחֲמֵשׁ הַדְּבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁבֵּלּוּחַ הָרִאשׁוֹן, הֵן מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוּם: מִצִּיּוּאוֹת ה', אִסּוּר עֲבוּדָה זָרָה, שְׂבוּעַת שׂוּא בְּשֵׁם ה', שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת - וְיַחַד עִמָּן כְּלוּלָה מִצְוַת כְּבוֹד אָב וְאִם. הֲרִי לָךְ שֵׁשׁ לְמִצְוָה זוֹ שִׁיכוֹת וְקִשְׁר עִם כְּבוֹדוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מִן הַטַּעַם שֶׁהִתְבָּאָר, כִּי מִכְבוֹד אָב וְאִם נִלְמַד לְכַבוֹד הַבּוֹרָא.

וְכֵן פָּתַח ה' כְּלִי יִקְר' (שְׁמוֹת כ, יא): תְּכַלִּית כְּבוֹד אָב וְאִם - מְכֻוֹנָת הִיא כְּלַפֵּי שְׁמֵי־אֱלֹהִים שֶׁהִיא אֲמָרוֹ (קִידוּשֵׁין ל, ב): שֶׁלֹּשָׁה שְׁתַּפִּין הֵן בְּאֲדָם: הַקֶּבֶ"ה, וְאָבִיו, וְאִמּוֹ, וְאִם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ בְּעִבּוּר שְׂמֵהֶם נוֹצֵר הַחֲמֹר וְהַגּוֹרֵף הַפְּלֵה וְהַבְּלֵה - קָל וְחֲמֹר בֵּן בְּנוֹ שֶׁל קָל וְחֲמֹר, שִׁיכְבֵּד אֶת אָבִיו שְׁבַשְׂמִים אֲשֶׁר נִתֵּן בּוֹ הַנְּשִׂמָה הַחֲלֵק הַמְּעַלָּה הַקֵּיִם לְנִצְחָה.

וְכֵן הוּא מְבָאָר אֶת דְּבָרֵי הַגְּמָרָא (קִידוּשֵׁין ל, ב) שֶׁהַמְּכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ - הֲרִי הוּא כְּאֵלוֹ כְּבֹד אֶת ה' יִתְבָּרַךְ: "בְּזִמְן שְׂאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אוֹמֵר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: מַעֲלָה אֲנִי עֲלֵיהֶם כְּאֵלוֹ דְרַתִּי בִּינֵיהֶם וְכַבְּדוּנִי". וְלִכְאוּרָה מֵהֵיכָן לְמָדוּ חֲזוּ"ל שֶׁהַמְּכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ מַעֲלָה עָלָיו כְּאֵלוֹ דְרַתִּי בִּינֵיהֶם? אֵלָּא וְדַאי לְמָדוּ זֹאת מִמָּה שְׂמַצִּינוּ, שֶׁבְּכָל חֲמֵשׁ הַדְּבָרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת לֹא נִזְכָּר שֵׁם ה', לְפִי שְׂמֵדְבָר בְּדְבָרִים שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, בְּשׁוֹנָה מִחֲמֵשׁ הַדְּבָרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוּם, שֶׁבְּכָל אַחַת מֵהֵן נִזְכָּר "ה' אֱלֹהֵיךָ". וְאִם כֵּן לְמָה הִטִּיל הַפְּתוּב אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד אֲצֵל כְּבוֹד אָב וְאִם, וְאָמַר 'לְמַעַן יִזְכְּרוּ... עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ? וְכִדְרָךְ שֶׁנִּקְטַע בַּדְּבָרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוּם? אֵלָּא לּוֹמַר לָךְ שֶׁעֲשֵׂה

בְּזִכוֹת שִׁיקְמוּ אֶת הַמִּצְוֹת הַשְּׂכֵלִיּוֹת, לֹא מִפְּאֵת שְׂכֵלְךָ, אֲלָא מִפְּנֵי שֶׁשָּׁמְעוּ אוֹתָן מִפִּי הַגְּבוּרָה.

וְלָכֵן בַּדְּבָרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת נֶאֱמַר (דְּבָרִים ה, טו): "כְּבֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ" שֶׁלֹּא תִכְבְּדֵם מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂכֵל גּוֹזֵר כֵּן, אֲלָא "כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ". [וּבַדְּבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת (בְּפִרְשַׁת יִתְרוֹ), לֹא נִכְתַּב 'כְּאֲשֶׁר צִוָּה', שֶׁלֹּא הִצְרַכְנוּ לָזֶה, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ בְּמִדְרָגָה גְּדוּלָּה, וּפְשׁוּט שֶׁכָּל מָה שֶׁעָשׂוּ - לֹא עָשׂוּ רַק מִפְּנֵי צִוּוֵי ה', אֲבָל בַּדְּבָרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת אַחַר חֲטָא הַעֲגָל שִׁירְדוּ מִמִּדְרָגָתָם - הִצְרַךְ לְהִזְהֵר עַל זֶה].

מִכְבוֹד אָב וְאִם מוֹגִיעִים לְכְבוֹד הַבּוֹרָא

מִעֵבֶר לַטַּעַם הַפְּשׁוּט שֶׁל הַפְּרָת הַטּוֹב לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ, שֶׁהִבִּיאוּהוּ לְעוֹלָם, וְטָרְחוּ וְעָמְלוּ בְּגִדּוּלוֹ, יֵשׁ לְמִקְיָם מִצְוָה זוֹ גַם תּוֹעֵלַת בְּעִבּוּדְתָהּ ה' שֶׁבִּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ. וְאֵכֵן רַבּוֹתֵינוּ רוֹאִים בְּמִצְוַת כְּבוֹד אָב וְאִם - אֶת הַיְסוּד וְהַתְּשִׁיבִית לְכָל בְּנֵינָה הַרוּחָנִי שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַיְהוּדִית. מִתּוֹךְ שֶׁהִיא מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם לְהִפְרִיט טוֹבָה לְהוֹרִי מוֹלִידוֹ, וְכַפֵּעַל יוֹצֵא מִכָּף - יִלְמַד וְיִבִּין לְהִפְרִיט טוֹבָה לְבוֹרָאוֹ שֶׁנִּטַּע בּוֹ נְשִׂמָה, וּמִסַּפֵּק לוֹ כָּל צְרִיכָיו.

וְכָף כּוֹתֵב בְּסִפְרֵי הַחֲנוּךְ (מִצְוָה לג): "מִשְׁרָשִׁי מִצְוָה זוֹ, שֶׁרָאוּי לוֹ לְאָדָם שִׁיפִיר וְיִגְמַל חֶסֶד לְמִי שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ טוֹבָה, וְלֹא יְהִי נָבֵל וּמִתְנַכֵּר וְכַפּוּי טוֹבָה - שְׂזוֹ מִדָּה רַעָה וּמְאוּסָה בְּתַכְלִית לְפָנֵי אֱלֹהִים וְאִנְשִׁים. וְשִׁיתֵן אֵל לְבוֹ כִּי הָאָב וְהָאִם הֵם סִבַּת הַיּוֹתוֹ בְּעוֹלָם, וְעַל כֵּן בְּאֵמַת רָאוּי לוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם כָּל כְּבוֹד וְכָל תּוֹעֵלַת שְׂיוּכָל, כִּי הֵם הִבִּיאוּהוּ לְעוֹלָם, גַּם יִגְעוּ בּוֹ כְּמָה יִגְעוֹת בְּקִטְנוֹתוֹ. וְכִשְׂיִקְבַּע זֹאת הַמִּדָּה בְּנַפְשׁוֹ יַעֲלֶה מִמֶּנָּה לְהִפְרִיט טוֹבָת הָאֵל בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא סִבַּתוֹ וְסִבַּת כָּל אֲבוֹתָיו עַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְשֶׁהוּא יִצְוֶה לְאוֹרֵי הָעוֹלָם וְסַפֵּק צְרִיכָיו כָּל יְמָיו, וְהַעֲמִידוֹ עַל מִתְכַּנְתּוֹ וְשִׁלְמוֹת אִיבְרָיו, וְנִתֵּן בּוֹ נֶפֶשׁ יוֹדַעַת וּמְשַׁכְּלֵת, שְׂאֵלוּלֵי הַנֶּפֶשׁ

פרשת יתרו

חשובה בעיני האדם ויסמך עליה, כמו שנאמר 'זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך'".

הפונה בזה, שפידוע אמונת ישראל מבססת על קבלת עדות מפי אבותינו, בן אחר בן, על כל הדברים הנפלאים שראו עיני אבותינו ביציאת מצרים, מעמד הר סיני, ושאר נסי המדבר, וכדברי התורה (שמות יג, יד): "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת? ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים", עוד נאמר (דברים ד, ט): "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל מי חידך והודעתם לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב", ובאר הרמב"ן (שם): "כי פשנעתיק גם כן הדבר לבנינו, ידעו שהיה הדבר אמת בלא ספק כאלו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו ולא נחיל אותם דבר הקל ואין בם מועיל. והם לא יסתפקו כלל בעדותנו שנעיד להם, אבל יאמינו בודאי שראינו כלנו בעינינו, וכל מה שספרנו להם אמת", וכן כתב המלבי"ם (דברים יא, ב): "כל הדורות העתידים, יקבלו את התורה מצד האמונה לבד, ועל ידי הקבלה מהאבות שהם ראו נסי ה' ונפלאותיו, והם יספרו לבניהם לדור אחרון, והבנים יאמינו לקבלת האבות שלא ינחילו האבות לבנים דבר שקר".

אם כן, כבוד ההורים מכרח על מנת להבטיח שתהיה הקבלה מפי ההורים חשובה בעיניו של הבן, וכך ימשיך ויעבר לפיד האמונה עד סוף כל הדורות.

ובספר העקרים לרבי יוסף אלבו ז"ל (מאמר ג' פרק כו) ממחיש את הדברים הללו:

"לפי שהוא מן הידוע, שאין המלך שבנה המדינה נגלה בכל יום לאנשי המדינה היא. [וגם] אם יזכרו אנשי הדור הראשון שהמלך בנה המדינה ושהוציאם מעבדות לחרות, הנה הבאים אחריהם שלא הרגישו בעבדות כלל

הקב"ה 'דירה' לשמו הגדול יתברך אצל אב ואם, לומר שהמכבד אב ואם - מעלה עליו הכתוב כאלו דרתי ביניהם וכבודוני.

ובדברי הגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליו ח"ה עמ' תכא) אנו מוצאים ממד נוסף של עמק לדברים אלו, וכך הוא אומר: הנה במצות 'כבוד אב ואם' בתורתנו הקדושה, יש ענין נעלה מאד. הרי מצות כבוד אב ואם נכתבה בלוח הראשון יחד עם המצוות של כבוד המקום, והענין הוא כי לא היה לנו שום מבוא להשיג טובות הבורא יתברך עלינו - וללא שהיינו רואים מקדם את חסדי ההורים לבניהם, בלי זה היה האדם מרגיש שהוא עצמו המקור לכל אשר יש לו, אבל בראותו שבא לעולם על ידי הוריו ובלעדיהם לא היה נמצא כלל, וכל שכן שלא היה גדל ומתחנך - הרי לו ציור חי לחסדיו יתברך, שממציא אותו ונותן לו הפל, מקימו בכל רגע, מפרנסו ומחפזמו. וכיון שכן - האבות המה כמו ספר תורה חי אשר בו ילמד אדם את מעשי ה', וכן מצאנו בכמה מקומות שהשוו כבוד אב ואם לכבוד המקום.

הא לך לשון הרמב"ן ז"ל (שמות כ, יא) וממנו תלמד איזה כבוד ויקר נותן הקב"ה לאב ואם, כאשר הוא ממש משנה אותם אליו יתברך: "הנה השלים (=בד' דברות ראשונות) כל מה שאנו חובין בדברי הבורא בעצמו ובכבודו, וחזר לצוות אותנו בעניני הנבראים, והתחיל מן האב שהוא לתולדותיו בענין בורא משתתף ביצירה, כי ה' - אבינו הראשון, והמוליד - אבינו האחרון, ולכך אמר במשנה תורה (דברים ה טו) "כבוד את אביך ואת אמך כאשר צוה ה' אלהיך", הינו 'כאשר צויתך' בכבודי - כן אנכי מצוה בכבוד המשתתף עמי ביצירתך".

כבוד אב ואם - לשם העמדת וחזוק המסרת באפן אחר, מבאר האברבנאל (פרשת יתרו) סוד מצוה זו: "כדי שתהיה קבלת ההורים

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

"וְלֹאֲרֹץ לֹא יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ", וְעַל אִי שְׁמִירַת שְׁמֻטָּה מִזְהִירָה הַתּוֹרָה (ויקרא כו, לד-לה): "אֲזוּ תִרְצֶה הָאָרֶץ אֶת שְׁבֹתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשָּׁמָה... אֶת אֲשֶׁר לֹא שְׁבַתָּה בְּשִׁבְתֶּיכֶם בְּשִׁבְתְּכֶם עָלֶיהָ".

אוּלָּם מִצְוַת כְּבוֹד אָב וָאִם, הֲלֵא הִיא מִצְוָה הַשְׂמִיכָה בְּהִנְהַגַּת הַיְחִיד עִם הוֹרָיו, וְאִם כֵּן צְרִיךְ בְּאוֹר לְמַה נִּגְזְרָה גְלוּת עַל יִשְׂרָאֵל בְּאֵי קְרוֹמָה?

אֲלֵא לְפִי הָאִמּוֹר מוֹכֵן הֵיטֵב, הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמַד כָּל הָאִמָּה פַּעַם אַחַת בְּלִבָּד, וְרַק אוֹתוֹ דוֹר זָכָה לְשִׁמְעַת קוֹל ה' הַמְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, וְכִיצַד נִמְשָׁכַת שְׂרָשְׁרַת קִבְלַת הַתּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל? עַל יְדֵי חוֹבְתוֹ שֶׁל כָּל אָב לְמַסֵּר קִבְלַת הַתּוֹרָה לְבָנוֹ, וְלִסְפֹּר לוֹ עַל קִבְלָתוֹ מֵאָבִיו, שְׂאֵף הוּא קִבֵּל מֵאָבִיו, וְאָבִיו מֵאָבִיו, עַד דוֹר יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְכֵן מִתְאַמְּתֵת קִבְלַת הַתּוֹרָה בְּלִב כָּל דוֹר מִחֻדָּשׁ. נִמְצָא שְׂאֵם לֹא נִקְשִׁיב לְעֵדוּת אֲבוֹתֵינוּ, נִנְתַּק בְּכַף אֶת הַקֶּשֶׁר לְמַעֲמַד הַר סִינַי, וְעִמּוֹ לְכָל הַהִבְטָחָה לְזִכּוּתֵנוּ עַל הָאָרֶץ, כִּי עֵקֶר זְכוּתֵנוּ עַל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל - נּוֹכְעֵת מִכַּח הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

וּמִכָּאֵן לְחֻשִׁיבוֹת מִצְוַת כְּבוֹד אָב וָאִם, וְהִיא וְלֹא יְקִימוּ יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְוַת כְּבוֹד אָב וָאִם, הֲלֵא בְּיָדָיו לֹא יִקְבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם אֶת עֲנֵן הָאִמּוֹנָה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּמִתַּן תּוֹרָה - וּמִמִּילָא נִאֲבֵד אֶת זְכוּתֵנוּ עַל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִפְּנֵי זֹאת נַחֲוֵב חוֹבַת גְלוּת.

כְּבוֹד הוֹרָיִם - בְּכַדֵי לְהַשְׁתַּלֵּם בְּדַרְכֵי חֲנוּךְ
טַעַם נוֹסֵף כּוֹתֵב רַבִּי מִנְחֵם בֶּן זֶרַח, מִרְבוּתֵינוּ הִרְאֵשׁוּנִים, בְּסִפְרוֹ 'צִיָּדָה לְדַרְךְ' (מֵאִמֵּר ד' כִּלֵּל ד' פ"ה): "הַדְּבֹר 'כְּבוֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ' - הוּא צְרִיךְ גְּדוּל לְתַקוּן הַגּוֹי וְהַנֶּפֶשׁ, לְפִי שְׁעִיר פָּרָא אָדָם יוֹלֵד, לְכֵן צְרִיךְ שִׁשְׁמַע לְקוֹל מוֹרָיו שֶׁהֵם אָבִיו וְאִמּוֹ, וּבְזֶה יִשְׁלֵם סֵדֶר הָאָדָם".

וְשֵׁלָא רְאוּ כְּנִיסַת הַמֶּלֶךְ בְּמַדִּינָה - יִבְאוּ לְמֶרֶד וְלַחֲשָׁב שְׁהַמְדִּינָה הִיְתָה שְׁלֵהֶם תְּמִיד, וְשְׂאִין לָהֶם מוֹשֵׁל עָלֵיהֶם. וְאִין דְּרַף לְצִאת מִן הַשְּׁטוּת הַזֶּה - אֲלֵא בְּהִיוֹתָם נִכְנָעִים אֶל הָאֲבוֹת וּמִקְבָּלִים הַמוֹסֵר מֵהֶם, כִּי הֵם יוֹדִיעוּ לְבִנְיָהֶם שְׂאֵדוֹן אֶחָד הוֹצִיאָם לְחֵרוֹת וְהוּא שְׂבִנָּה הַמְדִּינָה וְהַשְּׂכִינָה אוֹתָם בְּתוֹכָהּ. עַל כֵּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח מִמְשַׁלַּת הַמֶּלֶךְ מֵעַל הַמְדִּינָה וְהַטּוֹבָה שְׁעָשָׂה עִמָּהֶם שְׁהוֹצִיאָם מֵעַבְדוּת לְחֵרוֹת, מִן הַהִכָּרַח שִׁיכְנָעוּ הַבָּנִים בְּכָל דוֹר וְדוֹר אֶל הָאֲבוֹת וּיִקְבְּלוּ דְבָרֵי מוֹסְרָם עָלֵיהֶם".

"וּבְעֵבוֹר זֶה, בָּא הַדְּבֹר הַחֲמִישִׁי, שֶׁהוּא 'כְּבוֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ' - לְהִזְהִיר עַל הַקִּבְלָה, רוֹצֶה לֹאמֹר שִׁימְשֹׁף הָאָדָם לְקִבְלַת הָאֲבוֹת, שְׂזָה עֵקֶר כּוֹלָל לְכָל הַדְּתוֹת שֶׁלֹּא יִצִּיר מִצִּיאוֹתָם אִם לֹא יִהְיֶה הָאָדָם נִשְׁמַע לְקִבְלַת הָאֲבוֹת וְחֲכָמֵי הַדֵּת".

סִפְּנַת הַגְלוּת עַל אִי שְׁמִירַת כְּבוֹד אָב וָאִם
וּבְדַבְרֵי רַבּוּתֵינוּ הָאֲבֵרְבָנָאֵל וְיַבְעֵל הַעֲקָרִים, מִצְּאֵנוּ פֶּתַח לְהִבִּין אֲזִהְרַת הַתּוֹרָה "כְּבוֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ". וּמִכָּלֵל הֵן אִתָּה שׁוֹמְעֵ לָאוּ, וְהִיא אִם לֹא נִקְפִיד לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ, אֲזִי לֹא נִאָרְיךְ יָמִים עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ ה', וְנִנְעָנֵשׁ בְּעֵנֶשׁ שֶׁל עֲקִירָה וְגְלוּת מִן הָאָרֶץ.

וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה לְהִבִּין, הֲלֵא מִצְּאֵנוּ שְׂגוּלוֹת הָאָרֶץ בָּאָה בְּעֵבוֹר אֲרַבְעָה דְבָרִים: שְׁלֵשׁ עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת וְאִי הַקִּפְדָּה עַל שְׁמֻטָּה, כְּדַבְרֵי הַתִּנָּא בְּאֲבוֹת (ה, ט): "גְלוּת בָּא לְעוֹלָם עַל עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה וְעַל גְּלוּי עֲרִיּוֹת וְעַל שְׂפִיכוֹת דְּמַיִם וְעַל הַשְּׂמֻטָּה הָאָרֶץ". וְהַטַּעַם שְׂדוּקָא עַל אֵלוֹ הַעֲבֵרוֹת מְבֹאֵר הֵיטֵב; חֲטָא עֲבוּדָה זָרָה - יֵשׁ בּוֹ עֲקִירַת הַבְּרִית שְׂפָרַת הַקִּבְלָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּהִבְיָאָם לְאָרֶץ, בְּגְלוּי עֲרִיּוֹת נִאָמַר (ויקרא יח, כח) "וְלֹא תִקֵּא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכֶם אִתָּה", בְּשְׂפִיכוֹת דְּמַיִם נִאָמַר (במדבר לה, לג)

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

צְדָקָה אֵין פְּנוּנָה מְעַכְבֶּת, כִּי עָקַר מִטְרָתָהּ לְרוּחַת הָעָנִי, וּבְסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר הָעָנִי קָבַל אוֹתָהּ הַנְּאָה, וּמָה לִּי אִם הַנּוֹתֵן כּוֹן לְשֵׁם מִצְוָה אוֹ לֹא. וְהִנֵּה, אִם מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ' לְמַעַן יִגְמַל טוֹבָה לְהוֹרִי, כִּינּוֹן שְׁגִמְלָם כֵּן, קִיָּם מִצְוָה אַף עַל פִּי שְׁלֹא כּוֹן, אוֹלָם אִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם' - הֲרִי דִינָהּ כִּכְל מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם דְּבָעֵי בָהֶם כּוֹנֵה.

ד. קִיּוֹם הַמִּצְוָה בְּמָקוֹם מְטַנֵּף: דָּן בְּשׁוֹ"ת יִבְיַע אָמַר (ח"ו סימן כ"ט) אִם מִתֵּר לְקַיֵּם מִצְוֹת בְּמִבּוֹאוֹת הַמְטַנְפִים, וְכֹתֵב לְחַלֵּק בֵּין מִצְוֹת צְדָקָה וְכִדּוּמָה לְשֶׁאֵר מִצְוֹת, שְׁלֹא מִצְוָה הַקְפִידָה מְקוֹם לְנוֹחַ בְּעִשְׂיַת מִצְוָה בְּמָקוֹם מְטַנֵּף - אֲלֵא מִשּׁוֹם דְּקִיָּמָא לָן 'מִצְוֹת צְרִיכוֹת כּוֹנֵה' וְאִי אֶפְשֵׁר לְכּוֹן בְּמָקוֹם מְטַנֵּף, דְּהוּי לִיָּה מְהִרְהַר בְּדַבְרֵי תוֹרָה בְּמִקּוּמוֹת הַמְטַנְפִים. אֲבָל מִצְוֹת צְדָקָה שְׁאִין כּוֹנֵה מְעַכְבֶּת - אֶפְשֵׁר לְקַיֵּמָה גַּם בְּמָקוֹם מְטַנֵּף. הֲרִי אִם מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם צְרִיכָה כּוֹנֵה כְּשֶׁאֵר מִצְוֹת 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם' (ע"י לעיל סעי' ג) - לְכַאוּרָה אֵין לְקַיֵּמָה בְּמִבּוֹאוֹת הַמְטַנְפִים.

ה. בְּזוּי אָבִיו וְאִמּוֹ בְּלֵב. אִם מִצְוָה זוֹ הִיא בְּכֻלֵּל 'מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ', יֵשׁ לוֹמַר שְׁבִיבְזוּי בְּלֵב אֵין אֶסוּר 'אֶרוּר מְקַלָּה אָבִיו וְאִמּוֹ', שֶׁהִלֵּא אָבִיו אֵינוֹ יוֹדֵעַ מְהַבְזוּי כָּלֵל, אֲבָל אִם כְּבוֹד אָב וְאִם הִיא בְּכֻלֵּל מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם - יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר שֶׁהָאֶסוּר הוּא גַּם בְּבִזּוּי בְּלֵב.

ו. כְּבוֹד אָב וְאִם בְּלֵב: מְהַמְבָּאָר בְּסִפְרֵי חֲרָדִים' (פ"ט אות ל"ה) מְשַׁמַּע שֶׁמְכַלֵּל מִצְוֹת 'כְּבוֹד אָב וְאִם' הִיא כְּבוֹד בְּלֵב, שִׁיְהִי נִחְשָׁבִים בְּעֵינָיו לְגִדּוּלִים וְנִכְבְּדֵי אֶרֶץ, עֵינֵי שָׁם. וְהִנֵּה אִם כְּבוֹד אָב וְאִם הִיא בְּכֻלֵּל מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם - יֵשׁ מְקוֹם לְהִבִּין זֹאת, אוֹלָם אִם מִצְוָה זוֹ הִיא בְּכֻלֵּל 'מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ', הֲרִי הַכְּבוֹד בְּלֵב אֵין בּוֹ הַנְּאָה לְמַקְבֵּל, וְאוּלַי לְצַד זֶה - חֲשִׁיבוֹת הַכְּבוֹד בְּלֵב רַק כְּמַעֲיֵן 'הַכָּשֵׁר

חֲקִירָה בְּמַהוּת הַמִּצְוָה, וְנִפְקָא מִיָּנָה לִ"ד נְדוּנִים.

נִמְצְאוּנוּ לְמַדִּים כִּי שְׂרִשְׁיָהּ שֶׁל הַמִּצְוָה נְטוּעִים הֵן בְּתַחוּם 'בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ' - לְעִשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְהוֹרִי כְּגִמּוּל עַל כָּל טְרַחַם כְּלַפְיוֹ, וְהֵן בְּתַחוּם 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם', כִּהִנְהִגָּה שִׁישׁ בָּהּ תוֹעֵלֶת בְּעִבּוּדֵת ה', יִרְאֵתוּ וְאֶהְבֶּתוּ.

וְהִנֵּה מִבְּחִינַת תְּפִיסַת הַהִלְכָה יֵשׁ לְחַקֵּר, אֵיךְ הֵהֱתִיחֵסוֹת לְמִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם? הֵאֵם הִיא נִחְשָׁבֶת בְּגֵדֵר 'מִצְוָה שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ' אוֹ בְּגֵדֵר 'מִצְוָה שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם'. וּמוֹרֵי וְרַבֵּי מְרַן הִרְאִישׁוֹן לְצִיּוֹן רַבֵּי יִצְחָק יוֹסֵף שְׁלִיט"א בְּסִפְרוֹ 'יִלְקוּט יוֹסֵף' (הַלְכוֹת כְּאוּ"א ע"מ צ') מְנַה אֶרְבַּעַה עֶשְׂרֵי נְדוּנִים, הַתְּלוּיִים בְּחֻקֵּי הַחֲקִירָה זוֹ, וְנִמְנָה אֵת הַנְּדוּנִים בְּקִצְרָה (עֲקָרֵי הַדְּבָרִים לְעוֹרֵר לֵב הַמַּעֲיֵן, וּבְהַשְׁמַטַּת הַמַּשָּׂא וּמַתָּן):

א. בְּקִשְׁתַּת מַחִילָה מִהוֹרִי בְּעֶרְבַּ יוֹם הַכְּפּוּרִים. הִלֵּא שְׁנִינוּ (יומא פה, ב) 'עֲבֹרוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ אֵין יוֹם הַכְּפּוּרִים מְכַפֵּר עַד שִׁירְצָה אֵת חִבְרוֹ', אִם מִצְוֹת כְּבוֹד הוֹרִים הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ' יֵשׁ לְנַהֵג כֵּן וּלְפִיֵּס אֵת הוֹרִי, אוֹלָם אִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם', בְּדוּדֵי וּבִתְשׁוּבָה סְגִי.

ב. לְפָרְסָם בְּרַבִּים חֲטָאוֹ שֶׁחֲטָא בְּכְבוֹד אָב וְאִם. כְּתִב הַרְמַב"ם (תְּשׁוּבָה ב, ה): "וְשׁוֹבֵחַ גְּדוּל לְשֵׁב שִׁיתוּדָה בְּרַבִּים וְיוֹדֵיעַ פְּשָׁעָיו... בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֲבֹרוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ, אֲבָל בְּעֲבֹרוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם - אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְסָם עֲצָמוֹ, וְעִזּוֹת פָּנִים הִיא לוֹ אִם גִּלְם, אֲלֵא שֶׁב לְפָנֵי הָאֵל בְּרוּף הוּא וּפּוֹרְט חֲטָאוֹ לְפָנָיו...".

וְהִנֵּה, אִם מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ' מִתּוּדָה בְּרַבִּים וּמוֹדֵיעַ פְּשָׁעָיו, אוֹלָם אִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם', אֵין לוֹ לְגַלוֹת חֲטָאוֹ כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיהָ.

ג. כּוֹנֵה בְּמִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם. כְּתִבוּ בְּמָה אֲחֻרוּנִים (אֶהֱבַת צִיּוֹן לְמַהֲר"ש לְנֵדָא דְרוּשׁ י', בֵּית הַלּוּי ח"ב דְרוּשׁ א', קוּבֵץ שְׁעוּרִים פְּסָחִים אוֹת לֵא) שְׂאֵף לְמֵאֵן דְּאָמַר 'מִצְוֹת צְרִיכוֹת כּוֹנֵה' בְּמִצְוֹת

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

כבוד אב ואם הוא מצד 'בין אדם לחברו' - הסברא נותנת שהמצוה השנייה עדיפה, לפי העקרון של 'אתה ואביך ואמך חייבים בכבוד המקום' (ע"י יבמות ו, א), אולם אם היא מצד 'בין אדם למקום' - הלא שקולות הן.

יא. עוסק במצוה פטור מן המצוה: דעת שו"ת שם אריה (יו"ד סימן ס"ד) שהכלל של "העוסק במצוה פטור מן המצוה", הינו כששתייהן מצוות ש'בין אדם למקום', אבל העוסק במצוה ש'בין אדם למקום', ובאה לידו מצוה ש'בין אדם לחברו' - אינו נפטור מהמצוה שבאה לידו. ולפי זה אם נאמר שכבוד אב ואם היא בכלל מצוות שבין אדם למקום, אם באה לידו תוך כדי עשייתה מצוה ש'בין אדם לחברו' כגון הלואה וכדומה, אינו נפטור מהמצוה הבאה לידו.

יב. כבוד אב ואם לאחר מיתה: לכאורה אם מצוה זו היא בכלל 'מצוה שבין אדם לחברו', ממילא זהו דוקא מחיים, אבל אחר מותם - מה הנאה יש להם עוד (אלא אם כן נאמר שיש לנשמתם הנאה רוחנית, ויש לעינין). אבל אי גימא דכל עקרה של המצוה היא בין אדם למקום - יש מקום לומר שגם לאחר מיתה יש מצוה לכבדם.

יג. אביו ואמו סומים: יש לעיין אם צריך לכבדם בקימה והדור, כיון שאין רואים. אמנם אם מצוה זו בכלל 'בין אדם למקום' - הלא קמי שמיא גלא שמכבד אותם, ויש מצוה בדבר הזה.

יד. קיום על ידי שליח. דוועים דברי התוספות רי"ד (קדושין מב, ב) שאין מועלת שליחות בדבר מצוה, כגון ישיבת ספה, נטילת לולב והנחת תפלין, מפני שהם בגדר 'מצוות שבגופו'. והנה אם כבוד אב ואם היא מכלל מצוות ש'בין אדם למקום', מסתבר שיש למנותה גם כן כמצוה שבגופו ואין מועיל לעשייתה שליח. אולם אם היא מצוה להסב נחת רוח להוריו, ודאי ששלוחו כמותו, כמו במצוות צדקה וכדומה.

מצוה, מפני שכאשר מגביר הכבוד במחשבתו, מסתמא יתגבר אף במעשיו.

ז. לשמע בקול הוריו כאשר אין להם תועלת ישירה מכך: בדבר זה נחלקו הפוסקים, כאשר הוריו של אדם מורים לו לעשות דבר שאין בו תועלת והנאה להם (כגון לישא אשה מסימת וכדומה) אם צריך לשמע להם? ולכאורה יש לתלות מחלוקת זו בחקירתנו דלעיל. אם המצוה מצד 'בין אדם לחברו', כיון שאין להם תועלת אינו מחייב לשמע להם, ואם מצד 'בין אדם למקום' שיהי להבין שאף בכהאי גוונא נאמרה מצוות כבוד אב ואם.

ח. אב שמחל על כבודו - לענין דין שמים: במצב שהאב מחל על כבודו, על אף שלהלכה 'כבודו מחול' (ע"י יו"ד רמ, ט) - צריך עיון אם עדין יתבע הבן מדין שמים על שלא כבדו. ודבר זה למדנו מעקב אבינו שנענש בפרידה מבנו יוסף, על שהלך לחרן ולא שמש לאביו עשרים ושתים שנה, אף על פי שהיה זה בצווי אביו ואמו. והנה אם המצוה מצד 'בין אדם לחברו', כיון שמחל האב, הרי זה כשאר דברים של 'בין אדם לחברו' שמחילה מועלת בהם לגמרי, אולם אם מצד 'בין אדם למקום' - שיהי להבין דעדין איכא תביעה בדיני שמים.

ט. אב שמחל על כבודו - בדברים שאינם פעוטי הערד: כתב הרב חיד"א (ברית עולם סי' קנא) שלדעת 'ספר חסידים' (שם) - דין 'כבודו מחול' נאמר רק ביחס לדברים קלים כגון קימה לכבודו וכו', אולם בדברים גדולים ומשמעותיים, גם אם מחל האב - אין כבודו מחול. ואף זה מסתבר יותר אם המצוה היא בגדר של 'בין אדם למקום' כי בדיני 'בין אדם לחברו', אין חלוק בין דברים גדולים וקטנים ותמיד מהני מחילה.

י. דיני קדימה: כאשר יש לפני האדם שתי מצוות; האחת כבוד אב ואם, והשנייה משאר מצוות ה' שבין אדם למקום - אם גדר מצוות

כְּרִשְׁת יִתְרוֹ

קם ונגש בשתיקה אל המזונה, הוציא מתוכה פת לחם, נטל ידיו שנית ואכל וברך - כְּדִי לְקַיֵּם מִצְוֹת 'כְּבוֹד אָב וְאִם', וְלֹא הֵעֵלָה עַל דַּעְתּוֹ לומר לאמו: "זו עתה אכלתי!".

עוד מספר עליו, שבאחד הימים נסע ברבכת מורשא לביאלה אל בית חותנו, וישב לארץ כל המסע עם גמרא בידו שקוע בלמודו כדרך בן דורו. על ספסל מולו ישב יהודי שלא גרע עינו ממנו, ונתמלא התפעלות... התמדה שכזו עוד לא ראה.

ספר הלה: בחצי הלילה ראיתי שהוא שולף שעון מחיקו, ומפליט מפיו: אוי, כבר קרוב לחצות! ומיד הניח גמרתו, הוריד את המזונה, והוציא מתוכה פריכים של לחם וברך, נטל ידיו ואכל בחפזון רב עד שפלה הכל. תמהתי עליו: מה מקום לאכילה זו באישון לילה? כיון שהרגיש בפליאתי, פנה והסביר לי:

- "בעצם איני רעב כלל, אלא שלפני הנסיעה נתנה לי אמא את האכל וצויתה עלי לגמר הכל עוד היום, לכך מזדרז אני..."

'כְּבוֹד אָב' ו'כְּבוֹד אִם', כְּשֵׁנִי מִצְוֹת

מספרים על הצדיק רבי אלכסנדר זיסקינד בעל 'יסוד ושרש העבודה', שהיה אומר לפני עשית כל מצוה ג' פעמים 'לשם יחוד': פעם אחת - לשם עצם המצוה. פעם שנייה - לשם מצות 'כבוד אב', ופעם שלישית - לשם מצות 'כבוד אם'. ועשה זאת על סמך הפתוב בזהר הקדוש שבכל מעשה טוב שאדם עושה, הרי הוא מוסיף כבוד ויקר לאביו ולאמו בגן עדן, וכי יקבל שכרו על ג' מצוות הבאות כאחת.

והנה ידוע שדנו מוני המצוות (עי' סה"מ להרמב"ם שורש הב' ובהשגות הרמב"ן שם, ובדרך מצוותיך' להרב משנה למלך סוף ח"א), אם מצוות כבוד אב ואם נחשבת לב' מצוות - מצוה אחת של 'כבוד אב' ומצוה נפרדת של 'כבוד אם', או כיון ששניהם נאמרו בצווי אחד, הרי זו מצוה אחת שיכולה להתקיים הן באב

שִׁכְר 'כְּבוֹד הוֹרִים' מְפֹלָג עַד לְמֵאד!

עד כמה הפליגו חז"ל במעלת המכבד אביו ואמו, מבאר בספר 'תנא דבי אליהו' (פכ"ד): "זכור את יום השבת לקדשו, כבד את אביך ואת אמך - וכי מה ענין זה אצל זה? אלא ללמדך שכל זמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אין חטא בא לידו... וכל המבקש ימים ושנים ועשר ונכסים וחיים בעולם הזה וחיים ארפים לעולם הבא שאין לו סוף, יעשה רצון אביו שבשמים ורצון אביו ואמו".

וכתב רבנו בחיי בספרו 'כד הקמח' (ערך כא"א): גדול פח מצות כבוד אב ואם, והיא מצוה בחונה בזהב, והבריות רואים לעין פי יש בשכרה פרות בעולם הזה, בשלנה והצלחה שיוסיף לו השי"ת בכל מעשיו, ובאריכות ימים, והוא השכר הקבוע במצוה הזאת.

והגאון רב סעדיה ז"ל נתן טעם בדבר, למה שקבעה תורה במצות כבוד הורים שכר אריכות ימים, ואמר כי מפני שלפעמים עתידים שיחיו האבות עם הבנים זמן ארוך, והאבות הם למשא כבד על הבנים, והכבוד יכבד עליהם - לכך קבע שכר המצוה הזאת "למען יארכון ימיהם", כלומר עליך לכבדם ותחיה עמם. ואם אולי תצטער על חיייהם דע שעל חייך אתה מצטער, כך פרש הרב הגאון ז"ל. עד כאן דברי 'כד הקמח'.

זְהִירוֹת ה'אִמְרֵי אִמָּת' בְּמִצְוֵה זֶה

מספר על האדמו"ר מגור בעל ה'אמרי אמת', שפעם אחת נסע ברבכת עם אמו הרבנית, והיה הוא יושב בקרון אחד עם כמה מבני המשפחה, בעוד היא יושבת בקרון סמוך עם מספר נשים שלוו אותה. תוך כדי נסיעה נטל רבנו את ידיו לסעדה, אכל ארוחת צהרים וברך ברפת המזון.

בעבור רגע קט נכנסה אמו אשר לא ידעה ששכר אכל, ואמרה לו "עליך לאכל!". מיד

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

מולידיו, וממילא הכל נחשב מצוה אחת. לעמת זאת מצוות תפלין של ראש ומצוות תפלין של יד, נובעות מב' שרשים, שהלא מצוות תפלין של ראש מבטאת את שעבוד המוח - משכן ההבנה והשכל, לבורא יתברך, ותפלין של יד מבטאת את שעבוד הלב - משכן הרגשות והתחושות, על פן נמנות כשתיים. ב. עוד יש לומר שכבוד אב וכבוד אם - שוים הם בדיניהם ובאפן עשייתם. מה שאין כן תפלין של יד ושל ראש - אפן הנחתן שונה, דיניהם שונים, הכתיבה שלהם אחרת, אפן הנחה אחר, ועל כן נחשבות ב' מצוות שונות לחלוטין. (ילקוט' הל' תפלין סי' כו, ב.)

האור והשמע המשתלשל מנשוק היד

ידוע שראש ישיבת פורת יוסף, הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, היה זהיר מאד במצוות כבוד אב ואם, והיה משתדל בכל כחו לעשות להם כבוד רב ולשרת אותם באהבה ובשמחה. והעיד הגאון זצ"ל על עצמו, שלא הזדמן שהוריו בקשו ממנו איזה דבר שיעשה עבורם, כי תמיד הבין כבר מעצמו מה יש לעשות, והיה עושה ללא כל שהיות. מגדל דקדוקו במצוה יקרה זו - התבטא פעם שאם אביו או אמו היו אומרים לו לעמד לידם כל הלילה, וזה יגרם להם נחת רוח - היה עושה זאת בשמחה ובחפץ לב.

בתקופת מלחמת תש"ח התגורר בשכונת קטמון, והיה בכל ערב שבת צועד פחצי שעה

והן באם. ומכף שבעל 'יסוד ושרש העבודה' החשיב כל מעשה טוב שעשה, לקיום ב' מצוות, אחת של כבוד אב ואחת של כבוד אם, הרי לכאורה זו פדעת המחלקים את המצוה לשתי מצוות.

[ובספר 'איש לרעהו' צ"ן, שמצינו סמך בתורה לכך, ששייך לכוון בפעולה אחת, לשם מצוה של 'כבוד אב', ולשם מצוה נפרדת של 'כבוד אם'. והוא בפסוק (בראשית כח, ז): "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם", לא נאמר 'אל אביו ואמו', אלא 'אל אביו ואל אמו', משום שכוון יעקב לקיים מצוות כבוד אב בפני עצמה - לקחת לו אשה, ומצוות כבוד אם בפני עצמה - לברח מעשו. וכיוצא בזה נרמז בפסוק (שם פס' ז): "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", וציאתו מבאר שבע - מצד מצוות 'כבוד אם' לברח מעשו, והליכתו חרנה - מצד מצוות 'כבוד אב' למצא לו אשה.]

והנה, השיטה הרווחת אצל מוני המצוות, למנות כבוד אב ואם כמצוה אחת, וכן מנאץ הרמב"ם (סה"מ עשה ר"י), ולכאורה יש לשאל מאי שנא ממצוות תפלין, שמנה הרמב"ם לב' מצוות נפרדות (שם עשה י"ב-ג), תפלין של יד ותפלין של ראש, וזאת אף על פי שגם הן כוללות בצווי אחר, ממש כמו כבוד אב ואם.

ושני חלוקים יש לומר בדבר:

א. הן מצוות כבוד אב והן מצוות כבוד אם - נובעות משרש אחד, לתת כבוד להוריו

א. וען בספר כלי חמדה (פרשת בשלח), שהביא קשית מהרי"ץ חיות (בהגהות סנהדרין נו, ב) לשיטת המחלקים כבוד אב וכבוד אם לב' מצוות, היאך יפרנסו דברי הגמרא (סנהדרין שם): "עשר מצוות נצטוו ישראל במרה, שבע שקבלו עליהן בני נח, והוסיפו עליהן: דינין, ושבת, וכבוד אב ואם". ואם נמנה כבוד אב ואם לב' מצוות, הרי י"א מצוות הן ולא י'.

ותרץ תרוץ מחד: הלא פדוע איתא בגמרא בחלין (יא, ב) שכל מה שאנו בטוחים באביו של אדם שהוא אביו, ואין אומרים אולי זנתה אמו, הוי מצד רב בעילות אחר הבעל. וכתב ב'גודע ביהודה' (תניא אה"ע סי' מב) שדין רב - רק לישראל נאמר, ובחס ל'בן נח' אין הולכים אחר הרב. ואם כן עם ישראל - לדעת חלק מרבותינו הראשונים - היו לפני מתן תורה בגדר של 'בני נח', וממילא לא שייך אצלם 'כבוד אב' כמצוה בפני עצמה, שהלא מי אמר שהוא אביו? על כרחך כבוד אב שנצטוו במרה קדם מתן תורה היה רק מצד שיש לכבדו מדין 'בעל אמו', אם כן כל כבודו נובע מפני כבוד האם, והכל נחשב מצוה אחת. לכן במרה היתה נדונת מצוות כבוד אב ואם כמצוה אחת. אולם לאחר מתן תורה שהתחדש לישראל דין 'רב', שוב יש לכבד את האב מצד היותו 'אביו', ולא רק מצד 'בעל אמו', וכבר נדונת כב' מצוות, ודברי פי חכם חן.

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

הַרְיִיף אֶלָּא בְּרַפְת הַרְיִי מִיִּגְאֵשׁ, שְׁבַעַת פְּטִירְתוֹ הִיָּה הַרְמַב"ם כְּכֵן שְׁבַע שָׁנִים. וְכָל כֵּן הָאָמִין הַרְמַב"ם שְׁזָכָה לְכָל הַשָּׁגָתוֹ בְּעִבּוּר בְּרַפְת הַרְיִי הַלְוִי מִיִּגְאֵשׁ, עַד כְּדִי שְׁהַחֲשִׁיבוּ לְרַבּוֹ מִכַּח זֶה.]

וּבְאֵמַת לְמַסְקַנַּת הַהֲלָכָה כְּתַב בְּיַלְקוּט יוֹסֵף (פֶּרֶק ה, נה): "וּבֵּן נִשְׁוִי הַמַּתְגַּוֵּר בְּסִמּוּף לְהוֹרְיוֹ, נִכּוֹן וְהַגּוֹן שְׁיִלֵף בְּכָל לַיִל שַׁבַּת לְהוֹרְיוֹ לְנִשְׁק אֶת יְדֵיהֶם, וְאִף אִם הַדְּבָר גּוֹרֵם לְעִכּוּב הַקְּדוּשׁ בְּבִיתוֹ - מִן הַרְאִוִי שְׁהַבֵּן יִלֵף אֶצֶל הוֹרְיוֹ. וְאִם אֲשֶׁתּוֹ מַתְנַגֶּדֶת לְכֵן מִחַמַּת שְׁהַקְּדוּשׁ בְּבִיתָהּ מִתְעַכֵּב, נִכּוֹן שְׁהַבְעֵל יִסְבִּיר לָהּ אֶת חֲשִׁיבוֹת מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם וְיִשְׁכַּנַּע אֹתָהּ לְהַסְפִּים לָזֶה, וְאִם בְּכָל זֹאת הַדְּבָר מִפְּרִיעַ לָהּ יַעֲשֶׂה שְׁאֵלַת חֲכָם."

הַרְיִי לֵךְ כְּמָה חֲמוּר הַדְּבָר! שְׁאֲפִילוֹ בְּמַצָּב שֶׁל חֲסֵר שְׁלוֹם בֵּית, אֵין לוֹתֵר עַל כֵּן בְּקַלּוֹת, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת מֵאֲמֵץ גָּדוֹל לְקַיֵּם הַנְּהִיגָה זֶה.

לְמַעַן 'כְּבוֹד הוֹרִים', רְאוּי לוֹתֵר אִף עַל הַנְּהִיגוֹת חֲסִידוֹת!

מִסְפַּר הַגְּאוֹן רַבִּי בֵּן צִיּוֹן מוֹצְפִי שְׁלִיט"א, עַל אֲבִיו הַמְּקַבֵּל הַקְּדוּשׁ רַבִּי סַלְמָאן מוֹצְפִי זִיע"א: "כָּל הַמִּצְוֹת שְׁקִיִּים אָבִי הַצַּדִּיק - נַעֲשׂוּ בְּשִׂמְחָה וְהַתְּלַהֲבוֹת יִתְרָה, אֲבָל בְּמִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם, נוֹסְפוֹ עֲלֵיהֶן אֵימָה וְיִרְאָה. בְּזִרְיוֹת וּבְזִהִירוֹת נִהַג לְכַבְּדֵם, בְּמִיחָד רְאוּ זֹאת בְּנֵי בֵּיתְכֶם לְכַבּוֹד שְׁנֵהַג בְּאִמּוֹ ע"ה: מְקוֹם יִשִּׁיבָה מִיחָד הִיָּה לָהּ בְּבִיתוֹ, וְאִסּוּר הִיָּה לְאִישׁ לְגַשֵּׁת שָׁם שְׁלֵא לְצַרְף, וְאִף שְׁהִיא יִכְלָה לְטַפֵּל בְּעֶצְמָה לְעַת זְקֻנָתָהּ, שְׁמַשׁ אֹתָהּ בְּכַבּוֹד וּבְעֶצְמוֹ. הוּא חָלַץ וְנָעַל לָהּ אֶת סַנְדְּלָהּ, נִשְׁק לְיָדָהּ בְּכָל פַּעַם, וְאָחַז בָּהּ וְלָוָה אֹתָהּ לְמְקוֹם שְׂתַחֲפִץ. מֵעוֹלָם לֹא הֵנִיחַ לָהּ לְגַשֵּׁת לְטַל יְדֵיהָ בְּפִיּוֹר, אֶלָּא הֵבִיא בְּיָדוֹ אֶת הַסִּפֵּל וְהַקְּעָרָה לְמְקוֹם מוֹשְׁבָהּ, וְכֵן אֶת צִלְחַת הָאֵכֵל וְכָל הַכֵּלִים הוּא הִיָּה מְגִישׁ לָהּ בְּעֶצְמוֹ, וְלִשׁוֹם אֶחָד מִבְּנֵי הַבֵּית לֹא הִרְשָׂה לְשַׁמְשָׂה."

עַד רְחוּב שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא - מְקוֹם מְגוּרֵי הוֹרְיוֹ - כְּדִי לְנִשְׁק יְדֵי אָבִיו וְאִמּוֹ, זֹאת חֶרֶף הַסַּפְנָה שְׁהִיָּתָה כְּרוּכָה בְּדָבָר, הוֹאִיל וּבֵיתָם שָׁכַן סִמּוּף לְגַבּוֹל הַיַּרְדֵּנִי בְּאוֹתָם יָמִים.

עַנְיָן נִשְׁוִק יְדֵי אָבִיו וְאִמּוֹ - יְסוּדוֹ בְּהַרְרֵי קֶדֶשׁ, וְיִשׁ בּוֹ עַנְיָנִים גְּדוֹלִים וְעַמְמָקִים. מְקוֹר הַדְּבָרִים בְּגִמְרָא (ע"ז יז, א): עוֹלָא כִּי הוּי אֲתָא מִבֵּי רַב הוּי - מִנִּשְׁק לְאַחֲתִיהָ אָבִי יְדִיָּהּ, וּפְרִשׁ רַש"י הַרְף בְּנֵי אָדָם כְּשִׁיּוֹצְאִים מִבֵּית הַכְּנָסֶת נוֹשֵׁק לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ וְלְגָדוֹל מִמֶּנּוּ בְּפַס יְדוֹ מִשׁוּם כְּבוֹד. וּבְזִהַר הַקְּדוּשׁ (לך לך דף פג, ב): "אֲתוּ ר' אֶלְעָזָר וְר' אַבָּא וְכֻלְהוֹ חֲבַרְיָא וְנִשְׁקוּ יְדֵי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִי יוֹחָאִי", וּמִשׁוּם זֶה נִהַג הָאָר"י הַקְּדוּשׁ לְנִשְׁק יְדֵי אָבִיו וְאִמּוֹ בְּלַיִל שַׁבַּת לְמַעַן יִאֲצִילוּ לוֹ בְּרַכּוֹתֵיהֶם. וּבְשַׁעַר הַכְּנֻסוֹת (דף ע, א) אֵיתָא: "וְאַחַר כֵּן תִּלְךְ לְבֵיתְךָ וְכוּ' וְאִם אִמְךָ קִיַּמַּת בְּחַיִּים חַיּוֹתָהּ - תִּלְךְ וְנִשְׁק אֶת יְדָהּ, וְהִרְמִזוּ בְּזֶה הוּא כִּי כֵן זְעִיר אֲנִפִּין נוֹשֵׁק יְדֵי אִמּוֹ בְּכָל לַיִל שַׁבַּת."

וְזֶה לְשׁוֹן מְרֵן הַחִיד"א בְּעִבּוּדַת הַקְּדֵשׁ (מורה באצבע סי' ד' אות קמ"ב): "כְּשִׁינִשְׁק יְדֵי אָב וְאִם אַחַר עֲרַבִּית בְּאוֹר שַׁבַּת, יִכּוֹן לְקַיֵּם מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם, וּכְשִׁינִשְׁק יְדֵי אִמּוֹ יִחַשְׁבֵּ שִׁישׁ סוּד בְּדָבָר". וְאִכֵּן זֹאת יֵשׁ לְדַעַת כִּי מִצַּד דִּינֵי קְדִימָה, יֵשׁ לְהַקְדִּים לְנִשְׁק יְדֵי אָבִיו, וְלְאַחַר מִכֵּן יְדֵי אִמּוֹ, אֹלָם כָּל הַהַשְׁפָּעָה הַעֲצוּמָה וְשִׁפְעַת הַבְּרָכָה הַמְּשַׁתְּלֶשֶׁל מֵעַנְיָן זֶה - נוֹבַע דְּוָקָא מִנִּשְׁוִק יְדֵי הָאָם.

עַל מַדַּת הַשְּׁפַע הַבָּא מִנִּשְׁוִק הַיָּד, נִתָּן לְהוֹכַח מִדְּבָרֵי רַבְנֵי הַרְמַב"ם ז"ל, שְׁהַעִיד עַל עֲצָמוֹ כִּי בְּשַׁעַת פְּטִירַת הַרְיִיף ז"ל נִכְנַס אֶצְלוֹ וְנִשְׁק יְדוֹ, וְהוּא כְּכֵן ה' שָׁנִים, וְאָמַר שְׁלֵא זָכָה לְמָה שְׁזָכָה - אֶלָּא בְּאוֹתָהּ נִשִּׁיבָה שְׁנִשְׁקוּ וּבְרַכּוּ וְהִאֲצִיל עָלָיו מִחַכְמָתוֹ. [אֲמַנָּם בְּסִפּוֹר שֵׁם הַגְּדוֹלִים לְמֵרֵן הַחִיד"א כְּתַב שְׁמַבְחֵינַת סוֹדְרֵי הַזְּמַנִּים, לֹא יִתְכַן הַדְּבָר, כִּי הַרְמַב"ם נוֹלַד כְּשִׁלְשִׁים שָׁנָה אַחַר פְּטִירַת הַרְיִיף. אֶלָּא קְרוּב לּוֹמַר שְׁהַמְעַשֶּׂה אֵמַת, רַק לֹא הִיָּתָה זֹו בְּרַפְת

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

מְנִיחָתוֹ לְטַבֵּל, וְזֶה בְּרוּר אֶצְלִי, וְאִף עַל פִּי כֵן לֹא נִסְתַּלְקָה הַשְּׁגָתוֹ מִמֶּנּוּ כָּלֵל."

עוֹד מְסַפֵּר עַל הַצְדִּיק רַבִּי אֶהְרֹן מִבְּעֵלֹז וְצ"ל, שֶׁכָּאֲשֶׁר הָיָה פֶּעַם שָׁלֵא בְּקוֹ הַבְּרִיאוֹת, צָנָה אוֹתוֹ אָבִיו שָׁלֵא יִטְבֵּל בַּמְּקוֹה לְמִשְׁךְ מְסַפֵּר יָמִים. גִּיסוֹ רַבִּי פִּנְחָס מְאוֹסְטִילָא וְצ"ל, יָדַע מִצְוֵי זֶה שְׁנִצְטָוָה רַבִּי אֶהְרֹן מֵאָבִיו, וְהֵנָּה הַבְּחִין רַבִּי פִּנְחָס, שֶׁאִף עַל פִּי כֵן בְּאוֹתָם יָמִים הָיָה רַבִּי אֶהְרֹן שֶׁם פְּעָמָיו בְּכָל בִּקְרָ לְמַקְוֵה, וַיְהִי לוֹ זֹאת לְפָלֵא.

עָקַב אַחֲרָיו, וְרָאָה שֶׁרַבִּי אֶהְרֹן פּוֹשֵׁט אֶת בְּגָדָיו וּמִתְקַרֵּב עַד לְמַדְרָגוֹת הַמְּקוֹה, עוֹמֵד שָׁם כְּדָקָה, וְאוֹמֵר לְעִצְמוֹ: "אֵינִי נִכְנָס לְטַבֵּל כִּי כִּף צוֹנֵי אָבִי", חוֹזֵר לְאַחֲרָיו מִתְּלַבֵּשׁ וַיּוֹצֵא...

כָּאֲשֶׁר פָּנָה אֵלָיו רַבִּי פִּנְחָס וּשְׁאָלוֹ לְפִשֵּׁר הַדְּבָר, הִסְבִּיר רַבִּי אֶהְרֹן אֶת מַעֲשָׂיו וְאָמַר: "אִם לֹא אֵלֶיךָ כָּלֵל לְמַקְוֵה וְאֶשְׂאֵר בְּבֵיתִי, אֶפְשָׁר שְׁזַהוּ מִחֲמַת הַחֲשֵׁשׁ לְבְרִיאוֹת גּוֹפֵי אוֹ עֲצָלוּתִי, וְלֹא מִחֲמַת צְוֵי אָבִי. עַל כֵּן אֲנִי הוֹלֵךְ לְמַקְוֵה מִתְּפִשֵּׁט וּמִתְקַרֵּב עַד לְמַדְרָגוֹת וְאֵינִי נִכְנָס לְטַבֵּל, בְּזֶה מוֹכַח בְּעֵלִיל שְׂאִין אֲנִי טוֹבֵל אִף וְרַק כְּדִי לְקַיֵּם מִצְוֵה חֲשׂוּבָה שֶׁל כְּבוֹד אָבִי."

"וְמָה אַעֲשֶׂה עִם צְוֵי שֶׁל אָבִיא?"

מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ זָקֵן שֶׁבָּא לְפָנֵי הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל סְלַנְט וְצ"ל וְאָמַר לוֹ: בֵּן יָחִיד יֵשׁ לִי בְּחוּ"ל וְעַתָּה קִבְּלֵתִי מִמֶּנּוּ סְכוּם כֶּסֶף הַגּוֹן, שֵׁשׁ בּוֹ כְּדִי לְסַעַד אוֹתִי בְּמַצְבֵי הַקֶּשֶׁה לִימֵי זְקֻנוּתִי. אוּלַם יוֹדַע אֲנִי לְדַאֲבוֹן לֵב שְׁבָנִי זֶה אֵינּוּ שׁוֹמֵר שֶׁבֶת, וְלִכֵּן לְפִי נִזְקָפִי וְחוֹשֵׁשׁ אֲנִי לְהִנּוֹת מִכֶּסֶף זֶה, שֶׁבּוֹדָאִי בָּא אֵלָיו בְּאֶסוּר.

הַתְּבוּנָה רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּפָנֵי הָאִישׁ הַנְּבוֹךְ וְהַשֵּׁיב לוֹ: מוֹבָא בְּמַדְרַשׁ שֵׁיֶעֱקֹב אָבִינוּ בָּא לְבֵית לָבָן בְּיָדֵים רַיָּקוֹת, לְפִי שְׁרָדַף אַחֲרָיו אֲלִיפֹז בֵּן עֲשׂוֹ בְּמִצְוֹת אָבִיו לְהַרְגוֹ, וּמִכִּינּוֹן שְׁגָדֵל אֲלִיפֹז בְּחִיקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, נִמְנָע מִלְּפָגַע

בְּלִדַת בְּנוֹ יִצְחָק בְּקֶשֶׁה אִמּוֹ כִּי יַעֲרֹף סְעֵדָת 'בְּרִית יִצְחָק' בְּלִילָה שְׁלִפְנֵי הַבְּרִית, וַיִּזְמִין אֶת הַצְדִּיקִים הַגָּאוֹן רַבִּי אֶפְרַיִם כֶּהֵן וְצ"ל וְהַגָּאוֹן רַבִּי צְדָקָה חוֹצִין וְצ"ל לְבֵיתוֹ. רַבְּנוּ שְׁהַקְפִּיד שְׁלֵא לְעַרְףֵי סְעֵדָה לְפָנֵי קִיּוּם בְּרִית הַמִּילָה, מִפְּנֵי שְׂאִין לְעַרְףֵי סְעֵדָה לְפָנֵי קִיּוּם הַמִּצְוָה, לְמִרוֹת זֹאת כְּדִי לְקַיֵּם מִצְוֹת אִמּוֹ, הִלֵּךְ אֶל הַרְבָּנִים הַנּוֹזְרִים, הַזְמִינָם לְבֵיתוֹ, אָמַר: "אֲנִי עוֹבֵר עַל דַּעְתִּי כְּדִי לְקַיֵּם מִצְוֹת כְּבוֹד אָבִי וְאִם..."

וּבְקִאֲמַת מִצְאָנוּ שְׁגָדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, עַל אִף חֲסִידוֹתָם וְזִהְרוֹתָם, לֹא חֲשָׁשׁוּ לְבַטֵּל הַנְּהַגָּה שֶׁל דְּקִדּוּקֵי הַלְכָה וּמִדַּת חֲסִידוֹת, בְּמִקּוֹם שְׁאוֹתָהּ הַנְּהַגָּה עוֹמֵדָת בְּסִתְרָה לְמִצְוֹת 'כְּבוֹד אָבִי וְאִם'. וְכֵן מְסַפֵּר עַל הָאֲדָמוּ"ר הַשֵּׁר שְׁלוֹם מִבְּעֵלֹז וְצ"ל, שֶׁפֶּעַם יָשַׁב לְסַעַד יַחַד עִם אִמּוֹ הַזְקֵנָה בְּאֶחָד מִימּוֹת הַפֶּסַח, וְכָאֲשֶׁר הִתְקַשְׁתָּהּ הָאִם בְּלַעֲיֶסֶת הַמִּצְוָה, טְבִילָה אֶת הַמִּצְוָה מִבְּלֵי מִשִּׁים בְּקַעֲרַת הַמֶּרְקָה שֶׁל בְּנָה. וְהֵנָּה יָדוּעַ כְּמָה זִהְרִים הַחֲסִידִים לְהַחֲמִיר בְּ'שְׁרוּיָה', לְמִרוֹת זֹאת הַמְּשִׁיף הָאֲדָמוּ"ר לְאָכֵל אֶת הַמֶּרְקָה כְּאִלוֹ לֹא קָרָה דְּבָר.

אָמַר עַל כֵּף נִכְדוֹ הָאֲדָמוּ"ר רַבִּי אֶהְרֹן רוֹקַח וְצ"ל: "מָה הָיָה עוֹשֶׂה כָּל חֲסִיד בְּמַקְרָה שְׁכֻזָּה? דוֹחֵף אֶת הַקַּעֲרָה וְצוֹעֵק 'שְׁרוּיָה, שְׁרוּיָה!', אֲבָל כְּשֶׁעוֹשִׂים חֲשׁוֹבוֹן שֶׁל אֲמַת, הָרִי כְּבוֹד אָבִי וְאִם הוּא מְדַאוּרִיתָא, וְשְׁרוּיָה הִיא רַק חֲמָרָא..."

וְכֵן הַעִיד הַקְּדוֹשׁ רַבִּי חַיִּים וַיִּטְאֵל עַל רַבּוֹ הָאָר"י (שַׁעַר הַמִּצְוֹת רִישׁ פֶּרֶשׁת כִּי תֵצֵא) שְׁבִימּוֹת הַחֲרָף בְּטֵל טְבִילָה בְּמַקְוֵה עָקַב גְּזֵרַת אִמּוֹ שֶׁחֲשָׁשָׁה לְבְרִיאוֹתוֹ. וְכַתֵּב בְּשַׁעַר רוּחַ הַקְּדוֹשׁ (עַמ' לו'): "וְאָמַר לִי רַבִּי יוֹסֵף סַאגִּיס בְּשֵׁם מוֹרֵי ז"ל, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו שְׂאִין דְּבָר מְכָרַח יוֹתֵר וְצָרִיף לְאָדָם בְּעִנְיָן הַהַשְׁגָּה כְּמוֹ הַטְּבִילָה. אוּלַם אֲנִי רְאִיתִי לְמוֹרֵי הָאָר"י ז"ל שֶׁשָּׁשָׂה חֲדָשִׁים שֶׁל הַחֲרָף בְּרַבָּם לֹא הָיָה טוֹבֵל מִפְּנֵי שֶׁהָיָה חוֹלָנִי, וְהָיָה לוֹ שֶׁבֶר, וְאִמּוֹ לֹא הִיתָה

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

וְאָכַן הָרֵא"ם (ויקרא יט, ג) כָּתַב שָׁאם אֵינוֹ עֲנִין לְמִצְוֹת מוֹרָא, תִּנְהוּ לְעֲנִין מִצְוֹת כְּבוֹד. אוּלַם בְּעַל ה'הִפְלָאָה' בְּסִפְרוֹ 'סִפְרֵי הַמִּקְנָה' עַל מִסְכַּת קְדוּשִׁין (שם), מִתְדַּשׁ חֲדוּשׁ נִפְלֵא: יֵשׁ מִצְבֵּי שְׂאָדָם עוֹבֵר עַל מִצְוֹת מוֹרָא אֲב וְאִם 'בְּקוּם וְעִשָּׂה', שְׂכָן פְּעֻמִּים מִצְוִים הָאֵב אוֹ הָאֵם אֵת בְּנָם לְעִשׂוֹת דְּבָר שְׂאִין בּוֹ הִנְאָה לְגוּפָם, אֲלֵא חוֹשְׁבִים שֶׁהוּא לְטוֹבַת הַבֵּן (וּמִמִּילָא אֵין חֵיב לְעִשׂוֹתוֹ מִדִּין 'כְּבוֹד'), הָרֵי אִם לֹא יִשְׁמַע לָהֶם הַבֵּן וְלֹא יַעֲשֶׂה כְּבִקְשָׁתָם, נִמְצָא כְּסוּתָר אֵת דְּבָרֵיהֶם וְעוֹבֵר עַל מִצְוֹת מוֹרָא'. אִפֵּן זֶה שֶׁל עֲשִׂיָה - אֵין סִפְק בְּיַד הָאִשָּׁה לְקַיֵּם, לְפִי שְׂרֻשׁוֹת בְּעֵלָה עָלֶיהָ.

יְסוּד זֶה, שְׂגָם כְּאֲשֶׁר הָאֵב וְהָאֵם אוֹמְרִים לְבֵן שְׂאִין דְּעִתָּם נוֹחָה מִדְּבָר שְׂעוֹשָׂה - בְּדָבָרִים שְׂאִינָם נוֹגְעִים לְהִנְאָתָם, (כְּגוֹן שְׂמִצְוֵהוּ שְׂלֵא לִישָׂא אִשָּׁה פְּלוֹנִית, אוֹ שְׂלֵא לְקַנּוֹת שְׂדָה פְּלוֹנִית) הָרֵי זֶה בְּכֻלָּל 'וְלֹא סוּתָר אֵת דְּבָרֵי' - אֵינוֹ מְסַכָּם עַל רַבִּים מִן הַפּוֹסְקִים. וְכִבֵּר הַעֲלָה מִרְן מוֹפֵת הַדּוֹר הַגֵּר"ע יוֹסֵף זִיע"א בְּשׂו"ת נְבִיעַ אִמֵּר (ח"ח י"ד כ"ב) וּבְסִפְרוֹ מְאוּר יִשְׂרָאֵל (ח"ב ע"ב קנו). שְׂבְּדָבָרִים שְׂאִין לְאֵב תּוֹעֵלֶת וְהִנְאָה יִשְׂרֵיהֶם מֵהֶם, אֵין חֵיב לְשִׁמְעַע לוֹ הֵן מִדִּין כְּבוֹד וְהֵן מִדִּין מוֹרָא. וְכֵּן מִרְן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן בְּיַלְקוּט יוֹסֵף' (פּרָק ט, א) פִּסְק לְהִלְכָה שְׂפִטוֹר בֵּן מְדִינָא, אֲךָ הוֹסִיף שְׂמַמְדַת חִסְדוֹת רְאוּי לְשִׁמְעַע לְכָל מַה שְׂאוּמְרִים לוֹ אֲבִיו וְאִמּוֹ (וְעֵין לְקַמֵּן עוֹד בְּנָה).

"בְּמִדָּה שְׂאָדָם מוֹדָד בָּהּ מוֹדָדִין לוֹ"

לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹן צְוִי הַתּוֹרָה "אִישׁ אִמּוֹ וְאֲבִיו תִּירָאוּ" (ויקרא יט, ג), מְדוּעַ פֶּתַח בְּאִישׁ - לְשׁוֹן יְחִיד, וְסִיָּם בְּתִירָאוּ - לְשׁוֹן רַבִּים?

מְבַאֵר ה'אֹרֵר הַחַיִּים' הַקְּדוּשׁ (ויקרא שם): לְמִדָּה שְׂכַאֲשֶׁר שֶׁהַבֵּן יֵרָא מֵאֲבִיו - גּוֹרָם גַּם בֵּן שְׂבָנוּ יִהְיֶה יֵרָא מִמֶּנּוּ, וְכֵן לְהַפְּךָ. שֶׁהֵלֵא אִמְרוֹ (מְגִילָה יב, ב) "בְּמִדָּה שְׂאָדָם מוֹדָד בָּהּ מוֹדָדִין לוֹ", וְעוֹד כִּי כְּשִׂירָאָה הַבֵּן שְׂאֲבִיו מְזוֹלָזֵל בְּכְבוֹד סָבוּ, יִפְקַע כְּלִילַת מוֹרָאוֹ גַּם

בוֹ, אֲךָ שְׂאֵל אֲלִיפּוֹ אֵת יַעֲקֹב: "מָה אַעֲשֶׂה עִם צְוִי שֶׁל אֲבִיא?", וַיַּעֲקֹב הֵשִׁיב לוֹ: "טַל מַה שְׂבִיָּדִי שְׂעֲנִי חָשׁוּב כְּמַת". וַיֵּשׁ לְתַמָּה עַל כֵּךְ, מְדוּעַ לֹא טָעַן יַעֲקֹב לְאֲלִיפּוֹ שְׂצוּי אֲבִיו כְּלָל אֵינוֹ תִקְףָה כְּאֲשֶׁר מְדָבֵר בְּאִסּוֹר רְצִיחָה, כְּמוֹ שְׂאִמְרוֹ חַז"ל 'שְׂאִתָּה וְאֲבִיךָ חֵיבִים בְּכְבוֹדִי', אֲלֵא כִּינּוֹן שְׂשִׁמְעַע יַעֲקֹב אֲבִינוֹ שְׂמִצְוֹת כְּבוֹד אֲב כָּל כֵּךְ חֲשׁוּבָה לְאֲלִיפּוֹ, אִמֵּר בְּלִבּוֹ: "מוֹטָב שְׂאִתָּן לוֹ כָּל מַה שְׂבִיָּדִי, וְלֹא אִמְנַע מִמֶּנּוּ לְקַיֵּם מִצְוָה יְחִידָה זֹאת שֶׁהוּא דְבַק בָּהּ בְּכָל נִפְשׁוֹ וּמְאֵדוֹ...".

"וְאִף אִתָּה" - סִיָּם רַבִּי שְׂמוּאֵל אֵת דְּבָרָיו - "נִהְיָ בְּדָרְךָ זֹאת שֶׁהֵלֵךְ בָּהּ יַעֲקֹב אֲבִינוֹ: בְּנֵךְ דְבַק עֲדִין בְּמִצְוֹת כְּבוֹד אֲב, אֵל תִּמְנַע מִמֶּנּוּ לְקַיֵּם כְּרְאוּי מִצְוָה גְּדוֹלָה זֹאת, הַנֵּךְ יָכוֹל לְהַשְׂתַּמֵּשׁ בְּכִסְףָהּ לֵלֵא כָּל חֲשִׁשׁ".

דִּין מוֹרָא אֲב וְאִם

כְּפִי שֶׁהַזְּכָרֵנוּ בְּפִתְיַחַת הַדְּבָרִים, לְבַד מִמִּצְוֹת 'כְּבוֹד אֲב וְאִם', יִשְׁנוּ צְוִי נוֹסֵף שֶׁל מוֹרָא אֲב וְאִם, הַנִּלְמַד מִפְּסוּק "אִישׁ אִמּוֹ וְאֲבִיו תִּירָאוּ" (ויקרא יט, ג), וְאִמְרוֹ בְּגִמְרָא (קִידוּשִׁין ל, א, ב): "תִּנּוּ רַבָּנִין: אִיזְהוּ מוֹרָא, וְאִיזְהוּ כְּבוֹד? מוֹרָא - לֹא עוֹמֵד בְּמִקּוּמוֹ, וְלֹא יוֹשֵׁב בְּמִקּוּמוֹ, וְלֹא סוּתָר אֵת דְּבָרָיו, וְלֹא מְכַרְעוּ; כְּבוֹד - מְאָכִיל וּמְשַׁקָּה, מְלַבִּישׁ וּמְכַסֶּה, מְכַנְיֵס וּמוֹצִיא". דְּהֵינּוּ שְׂיִסוּד מוֹרָא הוּא לְהַמְנַע מִלְעִשׂוֹת דְּבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ חִסְרֵי כְּבוֹד.

וְלִפִּי זֶה תִּמְהוּ הַמְּפָרְשִׁים עַל הַנְּדָרֵשׁ בְּגִמְרָא בִּיחֹס לְפָסוּק זֶה (קִידוּשִׁין ל, א, ב): "מַה תִּלְמוּד לּוֹמֵר אִישׁ? - אִישׁ סִפְק בְּיָדוֹ לְעִשׂוֹת, אִשָּׁה אֵין סִפְק בְּיָדָהּ לְעִשׂוֹת, מִפְּנֵי שְׂרֻשׁוֹת אַחֲרִים עָלֶיהָ". וְלְכַאוּרָה בְּשִׁלְמָא כְּלִפִּי מִצְוֹת 'כְּבוֹד', שִׁיף לּוֹמֵר שְׂאִין הָאִשָּׁה רְשָׁאִית לְעִשׂוֹת מְעֻשִׁים שֶׁל כְּבוֹד (מְאָכִיל וּמְשַׁקָּה, מְלַבִּישׁ וּמְכַסֶּה וְכו') מִפְּנֵי שְׂרֻשׁוֹת בְּעֵלָה עָלֶיהָ, אוּלַם בִּיחֹס לְמִצְוֹת מוֹרָא שְׂכָל עֲנִינָה הוּא הַהִמְנַעוֹת מִלְעִשׂוֹת, מַה מְפָרְעַע לְאִשָּׁה לְהַמְנַע מִלְזָזֵל בְּהוֹרֵיהָ, בְּעִקְבוֹת הַעֲבָדָה שְׂרֻשׁוֹת אַחֲרִים עָלֶיהָ?

פרשת יתרו

שצחקו למשמע הדברים. והנה מרן הגרי"ז זצ"ל נכנס לחדר ובכת אחת הרצינו פניהם וישבו בכבוד ראש פעומדים לפני המלך... הגיב על כך מרן הגרי"ז זצ"ל: "משנכנס אב ממעטין בשמחה..."

חייב אשה נשואה במצות כבוד הוריה

כאמור לעיל, אמרו חז"ל שאשה נשואה אין ספק בידה לכבד את הוריה מפני ש"רשות אחרים עליה". וצריך להבין, הלא מצות כבוד אב ואם היא מצוה דאורייתא, ומפני מה הסבירא של רשות בעלה עליה מפקיעה ממנה את מצות המקום? אלא ממקרא זה למדנו, כי מרגע שאשה נשאת - היא מחיבת לעשות רצון בעלה בכל דבר, ומפנין שבמקרים רבים רצון הוריה ורצון בעלה אינם עולים בקנה אחד, ממילא נפטרת מכבוד הורים ומשעבדת רק לרצון בעלה.

ובזה מבארים דברי הגמרא (קידושין לא, א): "שאל בן אלמנה אחת את ר' אליעזר: אבא אומר השקיני מים ואמא אומרת השקיני מים, איזה מהם קודם? אמר ליה: הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך, שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך". וקשה, הלא כשם שהאשה מחיבת בכבוד בעלה כך גם הבעל מחיב בכבוד אשתו, כמו שאמרו (יבמות סב, ב) 'אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו', ואם כן מהיכי תיתי להעדיף כבוד האב על כבוד האם?

אלא, שכאמור מדרשה זו שהאשה פטורה מכבוד הוריה מפני רשות בעלה, אנו למדים בנין אב שהאשה מחיבת להפיק רצון בעלה ולצית לכל משאלותיו, ולכן כאשר האב חפץ לשנות מים, גם היא מחיבת באותו הרגע להביא לו, אם כן ראוי שהבן יקדים לתן לאביו כי בזה הוא פורע את חובתו של האב למלא רצון אביו. (והגרי"ש אלישיב הגדיר את הדברים כעין 'שעבודא דרבי נתן', והבן).

יסוד זה מבאר בדברי הרמב"ם שכתב (אישות טו, ט): "וכן צווי חכמים שיהיה אדם

כן ממנו, לעמת זאת שאדם ירא מאביו - בנו לוקח מוסר ומתנהג כמותו. וזו הכוונה, כאשר אתה ה'איש' הירא מאביו ואמך, אזי מתקיים בזה 'תיראו' - ב' מוראים, שאתה ירא מאביו ואף בנך יהיה ירא ממך.

ובדרך שיחה' (פרשת יתרו) מספר על אשה אחת שאמה היתה גרה אצלה, והענין לא היה קל לבת כלל וכלל. פנתה הבת אל החפץ חיים, ושאלה אותו אם בנסבות שכאלו מחיבת היא להחזיק את אמה בביתה, אמר לה מרן החפץ חיים זצ"ל: "מי שצודק איני יודע, אבל כפי איך שמתנהג הבן עם הוריו כך ינהגו בניו עמו". ואף הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו 'ארחות ישר' (עמ' מח) כותב בן, שכמו שהאדם מתנהג עם הוריו - כך בניו יתנהגו עמו, והביא מקור לכך מגמרא מפרשת (מגילה יז, א): שבעבור אותן כ"ב שנים בהן יעקב אבינו לא קים כבוד אב, כך גם יוסף בנו לא היה בביתו. וספר הגר"ח שליט"א שהפיר תלמיד חכם אחד שהיה ידוע כמי שאינו מתנהג עם אביו כשורה, ולאחר מכן יצאו בניו לתרבות רעה, וכן יש כאלו לרב, והרוצה לראות רואה...

עד היכן מורא אב...

ספר אחד ממקורבי בית בריסק: "מחנה עצום ונורא נחרת ונחזק בזכרוני. פעם הייתי בבית מרן הגאון רבי יצחק זאב הלוי סלוביצ'יק (הגרי"ז) זצ"ל, ועמדתי בפרוודור, ומשם ראיתי את בנו הגאון רבי משלם דוד שליט"א עומד ומדבר עם אביו, כשכל פלו הכנעה פחד ומורא נורא. וכאשר סים לדבר עמו, צעד הבן רבי משלם דוד הלוי שליט"א לאחוריו כפי הדין כאשר נפרדים מארון קדש, כאשר שתי ידיו מנחות לצדיו באימה וברתת. וברי לי כי מעולם לא ראיתי בן המדבר עם אביו באימה ובכבוד שפנה..."

ומעשה בבניו של מרן הגרי"ז זצ"ל, שישבו בבית אביהם, ואחד מהם השמיע מילתא דבדיחותא להנאתם של הנוכחים

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

נְשׂוּאָה, וּמְמִילָא אִיכָא חֲדוּשׁ שְׁחוּזָרַת לְחַיּוּבָה. וְכֵן פֶּרֶשׁ הַמְאִירִי.

אוּלַם בְּסֵפֶר הַחֲנוּכָה (מִצְוֵה לֵג) כָּתַב: "וְנוֹהֶגֶת בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן, בְּזִכְרֵי, וּבִנְקֻבוֹת כָּל זְמַן שְׂאֵפֶשֶׁר לָהֶן, כְּלוּמַר בְּכָל עֵת שְׁלֹא יִמְנְעוּ אוֹתָן בְּעֲלִיָּהֶן". הָרִי מְבַאֵר בְּדַבְרָיו לְהַדְיָא שְׁגַם אִשָּׁה נְשׂוּאָה חִיבַת בְּמִצְוֵה זוֹ כָּל עוֹד אֵין זֶה מִתְנַגֵּשׁ בְּחַיּוּבִיָּה לְבַעֲלָהּ. וְכֵן פֶּסֶק הַש"ף (י"ד ס"י ר"מ סק"ט): "וְנִרְאָה דְאִם אֵין בְּעֲלָהּ מִקְפִּיד חִיבַת בְּכָל דְּבָר שְׂאֵפֶשֶׁר כְּמוֹ הָאִישׁ".

עַל כָּל פָּנִים, וְדַאי מִן הָרְאוּי שִׁיְהִיָּה הַבַּעַל וְתָרֵן לְאִשְׁתּוֹ, וְאִדְרַבָּה יַעֲוֹד אוֹתָהּ לְסִיעַ וּלְעִזּוֹר לְהוֹרִיָּה. וּבְזֶה יִזְכֶּה גַם כֵּן שִׁיְתַקְּנֶם בּוֹ יִזְדַּעַת כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ, כִּי בְּפֶרֶט בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרֹנִים, אִשָּׁה אַף לְאַחַר נְשׂוּאָתָהּ - מִצְוִיָּה בְּקֶשֶׁר טְלַפּוּנֵי רְצוּף עִם אִמָּה וְאִבִּיהָ, פְּעֻמִּים רַבּוֹת לְבַה מְרַגֵּישׁ קִשְׁי לַעֲמֵד מִנְגִיד וְלֹא לְסִיעַ לָהֶם, וּכְאֲשֶׁר הַבַּעַל יִמְנַע זֹאת מִמֶּנָּה, אֲפֹשֶׁר בְּכָל לְהַגִּיעַ לִידֵי מְרִיבָה ח"ו. לְכֵן כָּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת, וְיִדַע לְנַחַל אֶת הַדְּבָרִים לְשִׁבְיָנוֹת רְצוּן שְׁנֵי הַצְּדָדִים. וּבְפֶרֶט שְׁהֵלֵא אַף הוּא מִצְוֵה בְּכַבּוּד חֲמִיו וּבְכַבּוּד חֲמוּתוֹ.

'כְּבוֹד אָב וְאִם' בְּעֵינֵי שְׂדוּכִים

נִשְׂאֵל הַמְהַר"ק (שׁוּרֵשׁ קסו): כְּאֲשֶׁר אָדָם חִפֵּץ לִישָׂא אִשָּׁה, וְאָבִיו מוֹחָה בְּיָדוֹ שְׁלֹא יִשְׂאָנָה (לֹא מִפְּנֵי שְׂרָעָה בְּמַעֲשֵׂיָהּ, אֲלֵא מִסְּבוֹת צְדָדִיּוֹת, כְּגוֹן עֲדָה שְׂאִינָה מִתְאִימָה לוֹ, אוֹ מַעֲמָד מִשְׁפָּחָתִי וְכַדוּמָה) הֵאֵם יֵשׁ כַּח בְּיַד הָאָב לְמַחוֹת בְּיַד בְּנוֹ, וּמִחֵיב הַבֵּן מִצַּד מִצְוֹת 'כְּבוֹד אָב' לְהִמְנַע מִלִּישָׂא אֶת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר יַחֲפֵץ בָּהּ? וְהוּא מְסִיק שְׂאִין צָרִיף לְשִׁמְעַ בְּקוֹל אָבִיו בְּזֶה. וּפֶסֶק כֵּן הִרְמ"א לְהִלְכָה (י"ד ר"מ, כ"ה): "הָאָב מוֹחָה בְּבֵן לִישָׂא אִיזוֹ אִשָּׁה שְׁיַחֲפֵץ בָּהּ הַבֵּן, אֵין צָרִיף לְשִׁמְעַ אֶל הָאָב".

ג' טְעָמִים מִבִּיא הַמְהַר"ק לְצָרִף בְּסוּס פֶּסֶקוֹ:

א. נִפְסַק לְהִלְכָה שְׁכַבּוּד אָב - 'מִשָּׁל אָב' דְּהִינּוּ שְׂאִין הַבֵּן צָרִיף לְהַגִּיעַ לִידֵי הוֹצָאוֹת

מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ וְאוֹהֶבָה כְּגוּפוֹ". וְלַעֲמַת זֹאת, כְּלַפֵּי הַנְּהַגַת הָאִשָּׁה עִם בְּעֲלָהּ, כָּתַב (שם הל' כ'): "וְכֵן צְוּוּ חֲכָמִים עַל הָאִשָּׁה שְׁתִּהְיֶה מְכַבֶּדֶת אֶת בְּעֲלָהּ בְּיוֹתֵר מִדְּאִי, וְיִהְיֶה לוֹ עָלֶיהָ מוֹרָא, וְתַעֲשֶׂה כָּל מַעֲשֵׂיָהּ עַל פִּי". וְנִרְאָה כְּאִמּוֹר שְׁחוּבַת צִיּוֹת אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ, בְּכַחֲנִת 'כָּל מַעֲשֵׂיָהּ עַל פִּי' - אָנוּ לְמַדִּים מִעֲבֹדַת הַיּוֹתֵה פְּטוּרָה מִכְּבוֹד אָב וְאִם בְּעוֹדָה נְשׂוּאָה.

וְיִתְרָה מִזּוֹ כָּתַב הַגַּר"מ פִּינְשֵׁטִין (דְּבֵרוֹת מִשֶּׁה ס"י נ' הַעֲרָה טו) לְבַאֵר פְּטוּר 'רְשׁוֹת אֲחֵרִים עָלֶיהָ' - שֶׁהוּא מְשׁוּם שֶׁהִיא מְחִיבַת לְהִיּוֹת בְּבֵית בְּעֲלָהּ מִדְּאוּרִיתָא, שְׁזַהוּ עֶקֶר "נְשׂוּאֵין", שְׁנַעֲשִׂית בְּרְשׁוֹת בְּעֲלָהּ, וְהִיא צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּבֵית בְּעֲלָהּ לֹא רַק בְּרַגְעַ הַנְּשׂוּאֵין - אֲלֵא לְעוֹלָם מְחִיבַת לְדוֹר בְּמִקּוֹם שֶׁהַבַּעַל דָּר בּוֹ מִמֶּשׁ. מְלַבֵּד מַה שֵּׁשׁ לוֹ לְהַנִּיחָה לִילָף לְבֵית אָבִיהָ בְּמַה שְׁדָרָף הַנְּשִׁים לִילָף שָׁם, כְּדִאִיתָא בְּכַתְּבוֹת דְּרַף ע"א, א.

וְהִנֵּה עַל עֵצֶם פְּטוּר הָאִשָּׁה מִכְּבוֹד הוֹרִים מִפְּנֵי חַיּוּבָה לְבַעֲלָהּ, יֵשׁ לְחַקֵּר אִם הַכּוֹנֵה שְׁכָל זְמַן שֶׁהִיא נְשׂוּאָה הָרִי הִיא פְּטוּרָה לְגַמְרֵי מִמִּצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם, אוֹ שֶׁהַפְּטוּר נֶאֱמַר רַק בְּמִקְרִים שְׂבָהֶם צְרִיכָה לְקַיֵּם רְצוּן בְּעֲלָהּ, אֶף בְּזִמְנִים שֶׁהֵם פְּנוּיִים לָהּ - עֲדִין יֵשׁ לָהּ חוֹבַת כְּבוֹד הוֹרִיָּה.

וְלְכַאוּרָה הַצַּד שְׁבַעוּדָה נְשׂוּאָה נִפְטָרַת לְגַמְרֵי, מוֹכַח מִדְּבָרֵי הַגְּמָרָא (קִידוּשִׁין ל, ב) שְׁלֹאֲחַר שֶׁהִבִּיאָה אֶת פְּטוּר הָאִשָּׁה מִכְּבוֹד הוֹרִים מִצַּד 'רְשׁוֹת אֲחֵרִים עָלֶיהָ', הוֹסִיפָה וְאָמְרָה: "אֲמַר רַב אִידִי בַר אָבִין אָמַר רַב: נִתְגַּרְשָׁה, שְׁנִיָּהֶם שְׁוִים". וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְתַמָּה מֵאִי קַמְשָׁמַע לָן? הֲלֹא פְּשׁוּט כִּי מְרַגַע שְׂאִין רְשׁוֹת אֲחֵרִים עָלֶיהָ הָרִי הִיא שׁוֹב חִיבַת? וְכָתַב הָרִיטְב"א (שם): "פְּרוּשׁ דְּלֹא תִמָּא כִּיּוֹן דְּנִפְטָרָה נִפְטָרָה, קָא מְשָׁמַע לָן דְּהִדְרָא לְחַיּוּבָא". וְעַל כְּרַחֲף שְׁנִפְטָרַת לְגַמְרֵי בְּעוֹדָה

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

דַּעְתָּם נִחְרְצוֹת, שְׂאָף עַל פִּי שְׁמַדִּינָא מִתָּר, רְאוּי לַעֲשׂוֹת כָּל טַעְדֵי שְׁבַעוּלָם לְשַׁכְנַע אֶת הָאֵב וּלְקַבֵּל אֶת הַסְּכָמְתוֹ לְשִׁדּוּף.

כַּאֲשֶׁר בְּחוֹר אֶחָד פָּנָה לַמְּשָׁגִיחַ דְּלִיִּיקוֹוֹד הַצְּדִיק רַבִּי נִתָּן מֵאִיר וְאַכְטְפוֹגֵל וְצ"ל עִם שְׂאֵלָה שְׁכֹזוֹ, אָמַר לוֹ הַמְּשָׁגִיחַ בְּאִפְּן חַד וּבְרוּר, כִּי אִם יִבִּיא אֶת הַשְּׁדוּף לִידֵי גְמַר נִגְד רִצּוֹן אָבִיו, הֲרִי הוּא יַעֲשֶׂה אֶת עֲצֻמוֹ לְאָדָם לֹא מֵאֲשֶׁר לְכָל יְמֵי חַיָּו! וְחֹזֵר עַל אֲזַהְרָה זֹו מְסַפֵּר פְּעָמִים. וְלִכֵּן הִצִּיעַ לוֹ שְׁיִדְבֵר עִם אָבִיו וַיִּשְׁכַּנַּע אוֹתוֹ בְּצַדִּיקַת דְּרָכּוֹ, עַד שְׁיִתְפַּסֵּס וַיִּסְפֵּים, וְגַם אִם הִדְבֵר יִקַּח זְמַן. אִף הַמְּשָׁגִיחַ שָׁלַח מִצְדוֹ מְסָר לְאָב שְׁיִתְבּוֹנֵן שׁוֹב בְּעִנְיָן זֶה, וַיִּנְסֶה לְחַשֵּׁב מִחֲדָשׁ וּלְיִשֵּׁר אֶת הַהֲדוּרִים עִם בְּנוֹ, וְכָל זֶה תוֹף כְּדִי שֶׁהוּא מִמְּשִׁיף וּמְזַהֵר אֶת הַבֵּן שְׁלֹא יַחְלֹט אֶת הַשְּׁדוּף לְלֹא הַסְּכָמְת אָבִיו, אֲלֹא יִמְתִּין לְהַסְכָּמְתוֹ, וְאִפְּלוֹ בְּמַחִיר שְׁלִבְסוּף לֹא יֵצֵא הַשְּׁדוּף לַפֶּעַל.

וְעוֹד מְסַפֵּר עַל בְּחוֹר שְׁפָנָה לְפוֹסֵק הַדוֹר הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֵמָה וְלָמֵן אוֹיֶעֱרַבְבָּאָף וְצ"ל, וְנִפְשׁוּ בְּשִׂאֲלוֹתוֹ, הוֹאִיל וְהוּא עוֹמֵד לְגַמְר שְׁדוּף בְּשַׁעַה טוֹבָה וּמְצַלַּחַת, וְאָבִיו מִתְנַגֵּד לְדָבָר, הָאִם רְאוּי לְסַמֵּךְ עַל פֶּסֶק מִתְרִי"ק וְלְגַמְר הַשְּׁדוּף שְׁלֹא בְּהַסְכָּמְתוֹ. הִרְצִינוּ פָּנָיו שֶׁל הַגְּרִשׁ"ז, וְאָמַר לְבַחֲרוֹר בְּתַקְפּוֹ: "אֲמַנְם יֵשׁ כְּזוֹ הַלְכָה, אִף אֲנִי בְּשׁוּם אִפְּן לֹא אֶתֵּן יָדִי לָזֶה, לֹא עוֹשִׂים דָּבָר כְּזֶה!", וַיַּעֲז לוֹ בְּפִרוֹטְרוּט כִּיֵּצֵד לְדָבָר עִם אָבִיו שְׁיִתֵּן הַסְּכָמְתוֹ לְשִׁדּוּף. הַבַּחֲרוֹר עָשָׂה כְּעֲצָתוֹ, וּבְאֵמַת עָלָה בְּיָדוֹ לְשִׁנּוֹת אֶת דַּעַת אָבִיו, שְׁנִתָּן אֶת בְּרַכְתּוֹ לְשִׁדּוּף, וְאִף כָּא לְהַשְׁתַּתֵּף בְּשִׁמְחָה.

הַתְּבַטְלוֹת מִפְּלֵאָה כְּלִפֵּי רִצּוֹן הַהוֹרִים

בְּכַדִּי לְלַמֵּד מֵהִי הַתְּבַטְלוֹת אֲמִתִּית לְרִצּוֹן הַהוֹרִים, נִבִּיא אֶת הַמְּסַפֵּר עַל מְרַן הַחֶפֶץ חַיִּים וְצ"ל בְּעִנְיָן זֶה:

עוֹד בְּעוֹדוֹ צָעִיר לְיָמִים, הִתְיַתֵּם הַחֶפֶץ חַיִּים מֵאָבִיו, וְאִמּוֹ הֶאֱלַמְנָה נִשְׂאָה שְׁנִית

וְהַפְּסֵד מְמוֹן לְצַרְף כְּבוֹד אָבִיו, וּמִמִּילָא כָּל שְׁכֵן כָּאֵן שְׁיֵשׁ לְבֵן צַעַר הַגּוֹף בְּמָה שְׁמוֹתָר עַל הָאִשָּׁה שְׁבָה חֶפֶץ, לֹא נִאֲמַר דִּין כְּבוֹד בְּמַצֵּב שְׁכֹזָה.

ב. הֲלֹא אָמְרוּ חַו"ל (קְדוּשִׁין מ.ב, א) אֵל יְקַדֵּשׁ אָדָם אִשָּׁה עַד שְׁיִרְאָנָה שְׁמָא תִתְגַּנֵּה עָלָיו, וְכָל שְׁכֵן בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ שְׁמוֹתָר עַל בְּחִירַת לְבוֹ, וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה שְׁאִין לְבוֹ חֶפֶץ בָּהּ - אִיכָּא חֶשֶׁשׁ שְׁמָא תִתְגַּנֵּה עָלָיו.

ג. כַּאֲשֶׁר הַגְּמָרָא (קְדוּשִׁין ל.א, ב) מְפַרְטֵת מֵהוּ כְּבוֹד אָב וְאִם, הִיא מְצִינַת שְׁשֶׁה דְבָרִים "מֵאֲכִיל וּמִשְׁקָה, מִלְּבִישׁ וּמִכְסָה, מִכְּנִיס וּמוֹצִיא" - הַצַּד הַשְּׁנֵיהֶם שְׁבַכְלָם הוּא שְׁהֵם דְבָרִים שְׁיֵשׁ בָּהֶם תּוֹעֵלַת וְהַנָּאָה לְאָב, מֵה שְׁאִין כֵּן כַּאֲשֶׁר הָאָב מִחֻוָה דַּעַתוֹ בְּדְבָרִים שְׁאִין בָּהֶם תּוֹעֵלַת וְהַנָּאָה עֲבוּרוֹ, כְּגוֹן אִיזוֹ אִשָּׁה יִשָּׂא בְנוֹ, מֵה יִקְנֶה, בְּמָה יִתְעַסֵּק וְכְדוּמָה - אִין מְצוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם נוֹהֲגַת כְּזֶה וְאִין חֵיב לְשִׁמְעַ עָלָיו.

בִּיסוּד זֶה הַמוּבָא כְּטַעַם שְׁלִישִׁי בְּמִתְרִי"ק, דְּנוֹ רַבּוֹת הַפּוֹסְקִים, וְהַבִּיאֵם בְּאַרְכָּה בְּיַלְקוּט 'יוֹסֵף' (פֶּרֶק ט, א) וּפְסֵק לְהַלְכָה שְׁאָכֵן פְּטוֹר מִדִּינָא, אִף הוֹסִיף שְׁמַמְדַּת חֲסִידוֹת רְאוּי לְשִׁמְעַ לְכָל מֵה שְׁאוּמְרִים לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ.

[נוֹסִיף וְנִצְיָן, שְׁלַעִיל הַבְּאֵנוּ סְבֵרַת 'הַמְּקַנָּה' שְׁהַעוֹשֶׂה דָּבָר בְּנִגּוּד לְדַעַת אָבִיו, עוֹבֵר עַל מוֹרָא אָב וְאִם, מְצַד הַפְּלֵל שֶׁל 'לֹא יִסְתֵּר דְבָרָיו', וְזֶה וְדָאִי שְׁיָף גַּם בְּאִפְּן שְׁאִין לְאָב תּוֹעֵלַת. אוּלָם כַּאֲמוֹר שָׁם, מְרַן הַרְּאִשׁ"ל בְּשׁוֹ"ת יִבִיעַ אָמַר (ח"ח יו"ד כ"ב) וּבְסִפְרוֹ מְאוֹר יִשְׂרָאֵל (ח"ב ע"ב קנו) סְבִירָא לִיה שְׁאִין כְּזֶה חַיִּיב, לֹא מְצַד כְּבוֹד וְלֹא מְצַד מוֹרָא].

שְׁדוּף שְׁלֹא עַל דַּעַת אָבִיו - הַלְכָה וְאִין מוֹרִין כֵּן

זֹאת יֵשׁ לְדַעַת, שְׁכַאֲשֶׁר שְׁאֵלוֹ אֶת דַּעַתָּם שֶׁל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, הָאִם רְאוּי הַדְּבָר לְסַמֵּךְ עַל דַּעַת הַמְּתִרִי"ק, וְלִהְבִּיא שְׁדוּף לִידֵי גְמַר כַּאֲשֶׁר הָאָב וְהָאִם מִתְנַגְּדִים לוֹ - גְּלוֹ אֶת

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

את תלמודו, וכאשר אבד גם את כספו בעסקה רעה - מצא את עצמו קרח משני עולמות...

כידוע, מֶרֶן ה'חפץ חיים' עודד מאד את בחורי הישיבה לגדל את זקנם ולא לגלחו, ופעם הגיע לפניו אב אחד והתלונן על בנו שמגדל זקן, ועקב כך הוא נראה מבגר מכפי גילו וקשה מאד למצא לו שדוף, על כן הרי הוא גוזר עליו בגזרת אב לגלח את זקנו.

ענה ה'חפץ חיים' לאותו אב: "אמת שיתכן ומצד 'כבוד אב' צריך הוא לנהג כרצונו, אך הלא בחור כזה שמדקדק בתסידות לגדל זקנו, איזה סימן ברכה יראה אם יתחתן עם אשה שמסכימה להנשא אליו רק בגלל שהוא מגלח...? הלא היא ממש אשה שאינה הוגנת לו, וממילא אם יקים את גזרתו, יתכן ותמצא לו שדוף מהר, אבל את זוווג המתאים לו מנעת ממנו...". השתכנע האב והרפה מבנו. ותוך זמן קצר מצא הבן את בת זוגו הראויה לו, עמה חי חיים של קדשה באשר ושלווה.

וספר לי הגאון רבי יעקב שפירא שליט"א ראש ישיבת 'מרפז הרב', שאחד הבחורים בישיבה היה מגדל זקנו עבת, ועקב כך נתקשה למצא שדוף. אמו פנתה לראש הישיבה ובקשה שיורה לו לגלח את זקנו, בתחלה לא רצה ראש הישיבה לפסק בדבר, ושלחם לאדמו"ר רבי דוד אביחצירא שליט"א מנהריה, אולם באשר אף רבי דוד לא חפץ לקחת אתריות, פנה ראש הישיבה לבחור ואמר לו: "מהי לדעתך מצוה יותר חשובה, ישוב ארץ ישראל או גדול הזקן?", ענה הבחור: "פשיטא שישוב ארץ ישראל", אמר לו ראש הישיבה: "הלא ביחס לישוב ארץ ישראל נפסק שמתר לצאת מהארץ לצרף שדוף, אם כן ודאי שאף גלות הזקן מתר במקרה שפזה", אולם באותה נשימה הוסיף ראש הישיבה ואמר: "מבררף אני אותך שעד שתגמר בדעתך לקים מצות אמה - כבר זמין לך ה' שדוף ראוי שלא

ליהודי פשוט. לאותו אב חורג היתה בת מאשתו הראשונה, וכשהגיע ה'חפץ חיים' לפרקו - הציע את בתו מאשתו הראשונה, שתזכה להיות בלתו של העלוי הצעיר ששמו הלך לפניו.

אחיו הגדול של ה'חפץ חיים' התנגד לשדוף עם בתו של האב החורג, בימים ההם הנחו לפתחם הצעות שדוף עם בנות עשירים מפלגים, שהתחילו לתת לרבי ישראל מאיר 'סדור מלא' שנים רבות, על מנת שיוכל להגות בתורה באין מפריע, לעמת זאת אותו אב חורג לא היה איש אמיד. מה גם שהנערה כלל לא היתה בת גילו, אלא מבגרת ממנו בעשר שנים.

אולם באחת הפעמים, קלט החפץ חיים רמיזה מפי האב החורג, שאם השדוף לא יצא לפעל, יוביל הדבר למשבר חריף ביחסיו עם אמו של ה'חפץ חיים'. רק שמע הצדיק שספור זה עלול להפריע ל'שלום-בית' בין אמו לאביו חורגו, לא רצה לשמע בשום אופן שדוף אחר וכך נגמר השדוף הנ"ל ללא עפכות.

ואמר החפץ חיים לעת זקנתו, שרק בזכות אשתו הצדקנית זכה ללמד תורה ולחבר חבורים, כיון שהיתה תמיד מסתפקת במועט, ולא דרשה שום דבר מענייני עולם הזה, וכך היה יכול ללמד בשלווה. ואלו לקח אשה שאינה מסתפקת במועט - אמנם היה סמוך על שלחן חותנו שנים רבות, אבל ברגע שיסתים זמן זה, הרי עליו לדאג לפרנסת בני ביתו, ובדרך כלל מי שהתרגל לחיות בעשר איננו יכול לשנות מהרגלו, ואז היה טרוד ממחיתו ולא היינו זוכים לכל ספריו הקדושים.

ואכן באותה שיחה, העיד ה'חפץ חיים' על אחד מחבריו לספסל הלמודים, שהיה ידוע כ'עלוי' מפלג, בהגיעו לפרקו נשא בת עשירים, וזכה בנדונייה בת עשרת אלפים זהובים, אולם עסקיו וחבריו גרמו לו לעוב

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

נִהְרָו פָּנָיו שֶׁל 'בָּבָא סָאֲלִי', לְטַף אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ: "וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחִטָּאתֶךָ תִּכְפֹּר". הוֹסִיף וְאָמַר: אֲסַפֵּר לְךָ מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה עִם אָחִי רַבִּי דָּוִד "עֲטַרְת רֵאשֵׁנו" זִיע"א הִי"ד, הִיָּה זֶה כְּאֲשֶׁר אָבִינוּ הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מִסְעוֹד "ר"מ וְנִשְׂא" שָׁכַב בְּמִטָּתוֹ גּוֹנֵחַ מִכְּאָבִיו, פָּנָה אֵלָיו רַבִּי דָּוִד וְאָמַר: "אָבָא, מִפְּנֵי מָה אַתָּה גּוֹנֵחַ?" רַבִּי דָּוִד מִתּוֹךְ דְּאָגָה הִתְכַּוֵּן לְשָׂאֵל, אוֹלָם מִבְּחִינַת רַבִּי מִסְעוֹד הִיָּתָה זֶה שְׂאֵלָה שְׂאֵל בְּמִקְוָמָה... שְׂהֵלָא חוֹלָה בְּעַל מְכָאוֹב הוּא, וְטַבְעֵי שְׂיִגְנַח מִתּוֹךְ כְּאָבִיו... "מִרְגְּלִית הִיָּתָה לִי וְאָבְדָה" עָנָה לְבָנוּ...

שָׁמַע רַבִּי דָּוִד מִקוֹל דְּבוּרוֹ שֶׁל אָבִיו הַקְּדוֹשׁ שֶׁהוּא מְקַפֵּיד עָלָיו, וּמִיָּד יָצָא לְגִלּוֹת לְמִשְׁךָ שְׂנָה שְׁלֵמָה עַל מְנַת שְׂיִכְפֹּר לוֹ עוֹוֹנוֹ, וְאָף כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְפָנָיו אָבִיו לְבַקֵּשׁ סְלִיחָתוֹ, הִיָּה אוֹחֵז סַכִּין בְּיָדוֹ, וּמִתּוֹךְ רְתִיחַת לְבוֹ פָּנָה לְאָבִיו וְאָמַר לוֹ: 'הָא לָךְ סַכִּין, עֲשֵׂה בִי מָה שְׂתַרְצָה, וּבִלְבָד שְׂתַמְחַל לִי עַל דְּבָרֵי בְּפִיךָ'..."

נִרְאָ נִרְאֹת...!

ה' יִזְכְּנוּ לְהִתְחַזֵּק בְּמִצְוֵה הַנִּפְלְאָה הַזֹּאת שֶׁל 'כְּבוֹד אָב וְאִם', שְׂהֵלָא הוֹרִיו שֶׁל הָאָדָם - הֵם מִתְּנָה יִקְרָה שְׂקִבָּל מֵאֵת ה', וְצָרִיךְ לְהַעֲרִיף אֶת הַמִּתְּנָה וְלֹא לְכַפֵּר ח"ו בְּטוֹכָתוֹ שֶׁל מְקוֹם. וּבְיָדָיו אִם נִקְיָם מִצְוֵה זֶה כְּרָאוּי עַל כָּל פְּרִטְיָה וְדִקְדוּקָיָה, מִתּוֹךְ שְׂמִיחָה וְנִפְשׁ חִפְצָה, תִּתְקַיֵּם בְּנוֹ הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטִיחָנוּ הַבוֹרָא בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה (דְּבָרִים ה, טו): "לְמַעַן יֵאָרִיכֶן יְמֵיךָ וְלְמַעַן יִיטֵב לְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ", וְנִזְכָּה לְגֵאֲלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלָמָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן וְאָמֵן!

תְּהִיָּה לוֹ כָּל הַפְּרָעָה מִכָּף, וּבְזֶה תִּצָּא מִכָּל הַסְּפָקוֹת".

וְאִכְּנ תוֹךְ זְמַן קָצָר מְצָא אוֹתוֹ בְּחוֹר אֶת זְוֹגוֹ הָאֲמִתִּי, לְשִׁמְחַת לֵב כָּל הַנוֹגְעִים בְּדַבְּרָה, וְלֹא הִצְרִיךְ לְגַלַּח אֶת זָקְנוֹ כְּלָל...

"הָא לָךְ סַכִּין, עֲשֵׂה בִי מָה שְׂתַרְצָה..."

וְנִסְיָם בְּמַעֲשֵׂה נִפְלָא, מִמְּנוּ נִלְמַד כְּמָה הִיָּתָה חִשׁוּבָה וְנִעְלָה בְּעֵינָיו שֶׁל אֲדוֹנָנוּ סִידְנָא 'בָּבָא סָאֲלִי' זִיע"א מִצְוֵה זֶה שֶׁל כְּבוֹד הוֹרִים:

אֶל חֲדָרוֹ שֶׁל הַבָּבָא סָאֲלִי, הִגִּיעָה אִשָּׁה אַחַת עִם בְּנָה הַקָּטָן, וְסִפְרָה לְצַדִּיק כִּי בְּנָה זֶה בְּדַרְךָ קָבַע אֵינוֹ מִתְנַחֵס אֵלֶיהָ כְּרָאוּי, מִזְלִזֵּל בָּהּ, מִתְחַצֵּף אֵלֶיהָ, וְאֵינְנוּ שׁוֹמְעֵי בְּקוֹלָהּ, "אֲנִי כֹבֵד לֹא יוֹדַעַת מָה לַעֲשׂוֹת אִתּוֹ", אָמְרָה הָאִם בְּקוֹל נוֹאֵשׁ.

לְקַח הַבָּבָא סָאֲלִי אֶת הַיָּלֵד הוֹשִׁיבוֹ עַל בְּרָכָיו, וְהִחֵל לֹאמַר בְּעֶרְגָּה: "אֵי אֵי אֵי, לוֹ רַק הִיָּתָה לִי אִמָּא, אֵיךְ הִיָּתִי מְכַבֵּד אוֹתָהּ, הִיָּתִי עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּתֵר וְעֲטָרָה לְרֵאשִׁי, אָבָל אֲנִי לֹא זִכִּיתִי, אֲמִי נִפְטָרָה מִכְּבָר" - וְהִחֵלוּ עֵינָיו הַקְּדוֹשׁוֹת לְזִלְג דְּמַעוֹת - "אָבָל אַתָּה יָלֵד, שְׂזִכִּיתְ בְּאִמָּא בְּרוּךְ ה', אֵיךְ לֹא תַחֲוֵשׁ עַל כְּבוֹדָה?!"

הַדְּבָרִים שְׂאָמַר הַצַּדִּיק נִגְעוּ לְלִבּוֹ שֶׁל הַיָּלֵד, הוּא הִתְחִיל לְבָכּוֹת, תוֹךְ שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵאִמּוֹ וּמִהַצַּדִּיק עַל הַתְּנַהֲגוּתוֹ, וּמִקְבָּל עַל עֲצָמוֹ שְׂמִכָּאן וְלִהְבָּא יְנַהֵג בְּדַרְךָ הַיִּשְׁרָה, יִקַּח אֶל תְּשׁוּמַת לְבוֹ כָּל מְלָה שְׂאִמּוֹ תוֹצִיא מִפִּיהָ, וּבְיָדָיו שְׂאֵל יְבִזְנָה וְיִקַּל בְּכַבּוּדָהּ.

בשורת טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"י בני"י עמ"י עש"י

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים

לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת הגולי הגור שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשזורה טובה לאנחבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627427 תש.ש. אשדוד

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000